Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 15 גראָשען — היינט 10 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 265 | Łódź Poniedziałek, 16 listopada 1931 r. | נײַנטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג ו׳ כסלו תרצ״ב | № 265

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

גרויסע מהומה אין לאָוויטש

מיטינג און דעמאָנסטראַציע פון די ענדעקעס — אויסגעהאַקט שויבען און זיך גענומען צו געוועלבער — עטליכע יודישע פערוואונדעטע, איין שווער-פערוואונדעטער — פּאָליציי, מיליטער און זשאַנדאַרמעריע האָבען שווער ליקווידירט די געשעהענישען

לאָוויטש, 15. (טעלעפאָניש).

היינט פינף אַ זייגער נאָכמיטאָג איז די יודי־שע בעפעלקערונג אין לאָוויטש אויפגעציטערט גע־וואָרען פון דער ידיעה אז אין אַ טייל יודישע גאַ־סען קומען פאָר אַנטיסעמיטישע עקסצעסען. די יו־דען האָבען אָנגעהויבען אַהיימצולויפען און די פּאַ־ניק איז כסדר אַלץ געוואַ־ ־־עסער.

ווי ס׳האָט ־ ־ אַרוסגע־ ־ ־ ־ איז ע־ ־ ־ ־ קישען פעראיין „סאָקול" פאַרגעקומען אַ מיטינג מיט׳ן אַנטייל פון שילער און לעהרער, נאָכ׳ן מיטינג האָט זיך פאָרמירט אַ דעמאָנסטראַציע ב״אש זענען געגאַנגען צוויי גלחים בעקאַנטע ענדע־ ־ ־ און יודען־פיינד, וועלכע זענען בעת די וואַהלען אויפ׳ן שאַרפסטען אופן אַרויסגעטרעטען גע־ ־ „בעבע".

ווען די דעמאָנסטראַציע איז אַדורכגעגאַנגען די יודישע גאַסען, האָט מען אָנגעהויבען צו וואַרפען שטיינער אין די שויבען פון די יודישע געשעפטען פערדעכטיגע פערשוינען האָבען באַלד אָנגעהויבען צו ראַבירען סחורות פון די אויפגעריסענע געוועל־בער. ס׳איז באַלד אָנגעקומען אַ גרויסע אָפּטיי־לונג פּאָליציי, וועלכע האָט באַלד פונאַנדערגעטריי־בען די דעמאָנסטראַציע און ליקווידירט די געשע־הענישען. צו הילף איז אויך געקומען דער אָרטי־גער פולקאָווניק מיט אַ גרעסערער אָפּטיילונג מי־ליטער און זשאַנדאַרמעריע.

ס׳זענען פערהאַן עטליכע פערוואונדעטע יודען. איין יוד מרדכי האָרעס איז שווער פערוואונדעט און געפינט זיך אין שפּיטאָל.

אויף דער סעסיע פון פעלקער-ליגע

איז ארויסגעפאהרען דער אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי

וואַרשאַ, 15. (טעלעפאָנישט פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז דער אויסערן-מיניסטער זאַלעצקי אין בעגלייטונג פון דירעקטאָר שומלאַ קאָווסקי און אַנדערע בעאַמטע ארויסגעפאָהרען קיין פּאַריז אויף דער אויסערגעוועהנליכער סעסיע פ פעלקער-ליגע-ראַט.

דער אויפשטאַנד אין ציפערן

די איינוואוינער קאָכען זאַלץ פון ים-וואַסער (אזוי ווי דאָס האָבען געטון די אינדוסען).

וואַרשאַווער ענדעקעס פיהרען א באַיקאָט-העצע

וואַרשאַ, 15. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט). אין וואַרשאַ איז דער טאָג אַדורך אין אַלגעמיין רוהיג. פון צייט צו צייט גיט מען אַ יודען אַ קלאַפּ, אַ שטויס, צו קיין ערנסטע אַרויסטרעטונ־גען איז נישט געקומען, קיין גרעסערע מיטינגען זענען נישט פאָרגעקומען.

אין די יודישע סטודענטען-קרייזען האַלט מען אָבער אַז דאָס איז אַ רוהיגקייט פאַר אַ שטורעם, די ענדעקעס בערוהיגען זיך איצט כדי מען זאָל עפענען די הויך-שולען, די מאַכט-אָרגאַנען זאָלען אויך פון דעם וויסען, און ס׳וועט אָנגענומען אַלע פערהיטונגס-מיטלען.

די ענדעקעס אין וואַרשאַ האָבען זיך איצט גע־נומען צו אַ שטאַרקע באָיקאָט-אַקציע, זיי טיילען פו־נאַנדער פלוג-בלעטלעך מיט די בעקאַנטע „סוואָי דאָ סוועגאָ"-לאָזונגען.

דער קוראַטאָר פון דער פוילישער אַקאַדעמי־שער היים האָט נישט ערלויבט אָפּצוהאַלטען קיין מיטינג פון די סטודענטען.

די רעקטאָרען גיבען אַרויס אַן אויפרוף, אַז אויב די יוגענד וועט זיך בערוהיגען וועלען די הויך-שולען צוריק געעפענט ווערען.

* * *

דער „בונד" האָט צוזאַמען מיט דער פּ.פּ.ס. אַרויסגעגעבען אַ שאַרפען אויפרוף געגען די כו־ליגאַנישע ענדעקישע עקסצעסען.

דער שרעקליכער שניט

די יודישע אַקאַדעמישע היים האָט איצט צו־נויפגעשטעלט אַ בעריכט וועגען די געשעהענישען אין די פינף אוניווערזיטעט-שטעט וואַרשאַ, ווילנאָ, קראָקאָ, לעמבערג און פּויזען. די רשימה נעמט אַרום 19 שווער-פערוואונדעטע יודען, 100 לייכט-פערוואונדעטע, 1 סטודענט ראַנגעלט זיך מיט׳ן טויט, דער בעריכט וועט צוגעשטעלט ווערען די געהעריגע מאַכט-אָרגאַנען.

אין ווילנע איז רוהיג

ווילנאָ, 15. (טעלעפאָניש). דער היינטיגער טאָג איז אַריבער רוהיג, בלויז אין די הינטער-גאַסען זענען פאָרגעקומען קליינע אינצידענטען.

דער וויצע-וואָיעוואָדע יאַנקאָווסקי פערנעהמט זיך אַליין מיט דער אויספאָרשונג, דער וויצע-וואָ־יעוואָדע איז געווען אין דער יודישער סטודענטען־היים אונא ויסגעהערט אַ גאַנצע רייה עדות, ־ ־שען זיי אויף דעם ד״ר וויגאָדסקי.

די קהלה האָט צונויפגעשטעלט אַ רשימה פון 300 פערוואונדעטע, געשלאָגענע און געליטענע יודען.

דער רעקטאָר פון אוניווערזיטעט שטעלט אויף צונויף אַ צעטעל פון די פערוואונדעטע ־ ־ ־ ־ענטען, די יודישע פערוואונדעטע סטודענטען האָבען זיך דאָ״ט נישט רעגיסטרירט.

אין ווילנע זענען פערהאַן פיל אויסלענדישע קאָ־רעספּאָנדענטען.

אכטונג,

ה״ה פיש-הענדלער

פון די געוועלבער אין לאדז!

זונטאג, ד. 15. נאוו. 1931 איז פאָרגעקימען די ערשטע

גרינדונגס=פערזאמלונג

פון אונזער פעראיין און ס׳האָבען זיך פערשריבען פיל מיטגלידער. גלייכצייטיג איז געפאלען א גרויסע סומע געלד.

מיט אכטונג די גרינדער.

בעקאנטמאכונג.

צו אלע פיש=הענדלער

פון די געוועלבער אין לאדז!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אלע ה״ה פיש-הענדלער פון די געוועלבער אין לאָדז, אז דינסטאג, דעם 17. נאוו. 1931 קומט פאר די ערשטע

אלגעמיינע פערזאמלונג

אין לאָקאל זשעלאַנא 10A. פּינקטליך 6 א זייגער אָוועגד, צו וועלכער אלע מוזען פינקטליך און מאסענווייז ערשיינען.

6774 — די גרינדונגס=קאמיסיע.

בעמ.: אויף דער טאָג-אָרדנונג וואהלען פון א פערוואלטונג.

וויכטיג נייעס!

פערקויף

פון פערשידענע בוימוואלענע רעשטלעך

פאפעלין, באטיסט, לייווענד, מושלין, נאנסוג א. אז. וו.

אויף מעטער און אויף וואָג

צו קאנקורענץ=פרייזען

מ. לאנדסבערג

צעגעלניאַנאַ 23, פראָנט, 1. שט.

געדענקט דעם אדרעס!

עס געהט א שווערער

ווינטער!

קויהלען

ווערפעל נומ׳ 1 און קאָסס ערשטקלאסיגע קוואליטעט קען מען בעקומען פון 10 קערץ און גוטע בעדינגונגען.

ווי אויך קלייו-קויהלען פאר בעקערס.

קלינגט באלד טעלעפאן 98-129.

3074

איילט צום גליק!

און קומט קויפען א גליקליך לאָס

נור אין דער איינציגער גליקליכער קאלעקטור, וואו ס׳זענען שוין פיל מענשען גליקליך געוואָרען ביי מיר.

הויפט=געווינס:

א מיליאן זלאטעס

די ציהונג פון דער 1=טער קלאס פון דער 24. מלוכה=לאטעריע קומט שוין פאר ד. 19 און 20 נאוועמבער

מיט אכטונג י. ה. ליטמאן

32 פיעטריקאווער 32

טעלעפאן 144-72

פאלגענדע הויפט-געווינסען זענען געפאלען אין אונזער גליקליכער קאלעקטור

פרעמיע 300.000 זל. נר. 42630	10.000 זל. נר. 12082	
50.000 „ „ 101750	10.000 „ „ 42615	
50.000 „ „ 72883	10.000 „ „ 87801	
30.000 „ „ 16695	10.000 „ „ 152714	
20.000 „ „ 145049	10.000 „ „ 74742	
15 000 „ „ 182813	א.ז.וו.	כל הקודם זכה!

א בוי-פאנד פון 2 מיליארד דאלאר ווערט געשאפען אין אמעריקא

נ י ו - י א ר ק, 15 (ספ. טעל.) דער פּרעזי-דענט הובער זאָל בקרוב פאַרעפנטלעכן דעם ני-עם אַמעריקאנער ווירטשאַפטליכען פלאַן, וועגען פינאנסירען די פּריוואַט-בויען דורך דער אַמערי-קאנער רעגירונג.

הובערס פלאַן, וועלכער וועט פאָרגעלעגט ווערען דעם קאָנגרעס זעהט פאָר צו גרינדען 12 היפּאָטעק-באנקען מיט א קאפּיטאל צו 5 ביז 30 מיליאָן דאָלאַר. די באַנקען וועלען אויך בעפול-מעכטיגט ווערען אַרויסצוגעבען וועקסלען אויף א סומע, וואָס איז 12 מאָל גרעסער ווי זייערע איי-גענע קאַפּיטאַלען. דער רעזערוו פון קרעדיטען וועט אזוי ארום בעטרעפען איבער 2 מיליארד דאָלאַר.

דייטשע רעגירונג טראַכט נישט וועגען קיין אינפלאציע

גרויסע רעדע פון דייטשען קאנצלער

בערלין, 15. (ספ. טעל.) דער קאַנצלער ברי-נינג האָט געהאַלטען אַ רעדע אין מינכען, אין וועל-כער ער האָט צוו. אַנד. געזאָגט אַז דייטשלאַנד איז איצט געשטעלט געוואָרען פאַר די גרידירענדע גע-שעהענישען, וועלכע קענען קומען אין די נאָהענ-סטע וואָכען. דאָס פּראָבלעם פון ענטשעדיגונג איז שוין רייף געוואָרען צום לעזען. דער קאַנצלער האָט בעטאָנט אַז די דייטשע מלוכה האָט פון פריה-לינג 1930 ביז דעם הובער-מאָראַטאָריום דאָס ער-שטע מאָל געצאָהלט ענטשעדיגונגען, נישט בענו-צענדיג זיך מיט קיין אויסלענדישע הלוואות.

די בעמיהונגען פון דער דייטשער רעגירונג צו צאָהלען אָהן הלוואות האָט געהאַט פאַר אַ ציל צו בעווייזען דער וועלט אַז די דייטשען קענען צאָהלען ענטשעדיגונג נאָר דעמאָלט ווען דער עקספּאַרט וועט זיין אַ גרויסער.

אונז האָט זיך איינגעגעבען צו בעגרעניצען אונ-זער אימפּאָרט און ביים עקספּאַרט פאַרנעהמען מיר ווייטער דאָס ערשטע אָרט צווישען די פעלקער.

צום סוף פון זיין רעדע האָט דער קאַנצלער קאַטעגאָריש אָפּגעלייקענט אַלע קלאַנגען אַז די דייט-שע רעגירונג טראַכט וועגען אַן אינפלאַציע.

די סאוויעטען שטעלן בעדינגונגען

אין סאוויעטיש-דייטשען האנדעל

בערלין 15 (ספ. טעל.) אין בערלין ווילען איצט אַ רייהע פאָרשטעהער פון די סאָוויע-טען מיט פּיאַטאַקאָוו'ן בראש, און פיהרען שמועסן מיט דייטשע פירמעס וועגען עלעקטרי טראַנזאַקציעס. די סאָוויעטישע פאָרשטעהער פאָדערן ביי די דייטשע פירמעס, זיי זאָלען קויפען סאָוויעטישע תבואה און סאָוויעטישען נאַפט — אַנדערש וועלען די סאָוויע-טען זיי אויך נישט געבען זייערע באַשטעלונגען אויף מאַשינען און עלעקטרי אינדוסטריע-אַרטיקלען.

דער האנדעל צווישען ראַטען-פאַרבאַנד און דייטשלאַנד איז די לעצטע יאָהרען אַ גאַנץ בעדיי-טענדיגער. די דייטשע פירמעס נויטיגען זיך שטאַרק אין די סאָוויעטישע בעשטעלונגען און די ראַטען-פאָרשטעהער ווילען דאָס אויסנוצען, כדי צו צווינגען די דייטשען קויפען סאָוויעטישע תבואה און נאַפט.

א באהן-קאטאסטראפע ביי קוטנא

צוויי פערוואונדעט

וואַרשאַ, 15. (טעלעפאָניש). נעכטען האַלב דריי בייטאָג איז צווישען קוטנאָ און טאָרן פאַר-געקומען אַ צוזאַמענשטויס צווישען צוויי באַהנבעט-צוגען, דער קלאַפּ איז געווען אַזאַ שטאַרקער, אַז דער לאָקאָמאָטיוו פון איין צוג איז שטאַרק צע-שעדיגט געוואָרען און פינף וואַגאָנען זענען אַראָפּ פון די רעלסען און צושעדיגט געוואָרען.

פון דער דינערשאַפט זענען פערוואונדעט גע-וואָרען צוויי פערזאָן, מען האָט די פערוואונדעטע אָפּגעפיהרט קיין קוטנאָ, און פון דאָרט איז אויך געקומען אַ רעטונגס-בריגאַדע, וועלכע האָט אין משך פון אַ פּאָר שעה ווידעראַנגעמאַכט דעם וועג, אַזוי אַז אַרום פינף פריה איז די בעוועגונג ווידער גע-וואָרען בענייט.

סטודענטישע אונרוהען אין שפאניען

דאסמאל נישט געגען יודען

מאדריד, 15 (ספ. טעל.) די כוואליע פון אונרוהען צווישען דער סטודענטישער יוגענד איז אויך געקומען קיין שפּאַניען, וואו ס'האָבען זיך נאָך א קורצער הפסקה בענייט די אקאדעמישע אונרוהען.

דער אָנהויב איז געווען די עקספּלאָזיע פון 3 באָמבעס אין בארצעלאנער אוניווערזיטעט, צו-ליב וואָס ס'זענען פאָרגעקומען גרויסע ארעסטען, שארפע צוזאמענשטויסען זענען פאָרגעקומען אין וואלאדאָליד, וואו די קאטוילישע סטודענטען האָבען פערלאנגט די זעלבע רעכט וואָס אנדערע. אין די לעהרער-סעמינארען אין לעאָן, הועלוו און אווילי זענען אויסגעבראָכען שטרייקען, אין דער הויפּט שטאָט האָט די אויפגערעגטע יוגענד דע-מאָלירט די לערן-זאלע.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

ZIELONA 6.

Telefon 12-333

tel. 12-333

tel. 12-333

ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פאַרפאַלען צו יעדער צייט בייטאָג און ביינאַכט ווי אויך אין- אלע אַקושעריע און גינעקאָלאָגישע הילף.

בעקאנטמאכונג.

שבת, דעם 21-טען נאָוועמבער 1931. קומט פאָר אין פאַראיינס לאָקאַל פון „משמרת החולים" לימאַנאָווסקיעגאָ 6. 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג צום ערשטען טערמין, ביי אַ נישט גענוגענדער צאָהל מיטגלידער 7 אַ זייגער אָוועגד.

אן'אלגעמיינע פערזאמלונג

פון דער באַלוטער גמילת-חסדים-קאַסע ביים „משמרת החולים" מיט פאָלגענ-דער טאָג-אָרדנונג:

1) וואהל פון אַ פאָרזיצענדע; 2) בעשטעטיגען די סטאַטוטען; 3) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג; 4) פרייע פאָרשלאָגען.

בעמערקונג: מיר בעטען די מיטגלידער צו רעגולירען דעם בייטראַג, כדי נישט צו פערלירען דאָס וואַהל-רעכט.

איינלאַדונגען ווערען בעזונדער אַרויסגעשיקט. אָהן איינלאַדונגען וועט מען נישט אַריינלאָזען.

6782

Przyjmę 2-ch solidnych panów na mieszkanie przy inteligent. rodzinie za miesięcznem wynagrodzeniem Wiadomość
14 Pomorska 14
front, II piętro, m. 4.

ק ע כ ע ר
אויף דער מאַשין ווערען אויסגעניטט
שרודמיעסקא 8.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמי

נור היינט כמעט בחנם

קאָנט איהר זעהען און הערען דעם לאָדזער ליבלי

רעגינאצוקער

אין דעם גרעסטען שלאָגער אין 3 אַקטען
מיט 30 נומ' געזאַנג און טענץ

איציק'ל שייגעץ

און דאס איז היינט, מאנטאג, 9 אוו. ביליגער ווי אין קינא!

אלע פלעצער אין פאַרטער פון די ערשטע ביז די לעצטע רייה

צו 1 זל. א בילעט, דער באלקאן און גאלעריע 50 גר.

אכטונג, לאדזער מעלאמאנען! מיטוואָך, ד. 8-טען, 9 אָוועגד

נור 1 קאנצערט

מ. קוסעוויצקי

פון וועלט - בערוהמטען אבער-קאַנטאָר פון טלאָמאַצק. סינאַגאָגע

פרייזען פון 1 זל. ביז 3 זלאָטים.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט

צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90

ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און: פון 5–9 אָוועגד.
בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער סעק-רעטאָר ה' **וויינבערג** און דער שווער - געטראָפענער פאַמיליע, צוליב'ן טויט פון זייער אומפערגעסליכער מוטער

גיטער נ"ע

זייט געטרייסט!

די פערוואַלטונג פון שוסטער-צעך
זאַכאַדניא 66.

6790

אכטונג, בעקער-מייסטער אין לאדז!

היינט, מאנטאג, דעם 16-טען ליסטאָפּאַד, 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאָל

א אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג

פון אלע בעקער-מייסטער אין לאָדז כדי צו בעהאנדלען פערשידענע אַקטועלע פראַגען, בנוגע די לעצטע געשעהענישען אין בעקער-פאַך.

מיר בעטען אַלע בעקער-מייסטער אין לאָדז, מיטגלידער און נישט-מיטגלידער צו קומען פינקטליך צו דער פערזאַמלונג.

די פערוואַלטונג פון בעקער-צעך אין לאָדז.

היינט פרעמיערע!

קיילזערליך און קעניגליכער

פרעהליכע ליבעס פון עסטרייכישע שווייקס. אין די הויפּטראָלען: דער בעריהמטער טשעכישער קאָמיקער

VLASTA BURIAN

פּרעכטיג קלאַנג-מייסטערווערק אין דער טשעכישער שפּראַך רעזשיסירט פון בעריהמטען **Karol Lamac** היינט פרעמיערע!

פעלדמארשאל

(פעלשער מארשאלק)

ווי אויך דער בעקאַנטער שרייבער און סאַטיריקער **RODA RODA**

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאָבע און לאַנד-אַקטואַליס. אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג – 12.30 בייטאָג, דער זאַל איז בעהייצט, מאָדערנע ווענטילאַציע. פּאָפּולערע פּרייזן

קלאנג-קינא-טעאטער

APOLLO

היינט פרעמיערע!

ס'פרעליכסטע הולטיי-פּאָרעל

Pat i Patachon

אין זייער נייעסטער קאָמעדיע פון הומאָר – און וויץ א. ג. –

„די קעניגען פון דער מארע"

פילם, וואָס אילוסטרירט זיכערע קוועלען פון געלעכטער און שאַמפּאַנער פרעהליכקייט.

אָנהויב 4 א זייגער נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

כינא הויבט היינט אן א גענעראל-אפענזיווע

אויפ'ן גאנצן פראנט געגן יאפאנישע מיליטער

טאָקיאָ, 15 (ספּ. טעל.) די יאפּאנישע רעגירונג האָט דערהאַלטען אַן'אולטימאטום פון כינא, אז דאָס כינעזישע מיליטער הויבט אָן מאָנטאָג אין דער פריה אַ גענעראַל-אָפּענסיווע אויפ'ן גאנצען פ'אָנט געגען יאפּאַניש מיליטער.

מאנדזשורער קייזערטום

ווערט היינט פּראָקלאַמירט

פּעקין, 15. (אַטע) דער געוועזענער כינעזישער קייזער פּו-זשי איז געקומען קיין מוקדען. די פּראָקלאַמירונג פון מאַנדזשורער קייזערטום זאָל פאָרקומען היינט, מאָנטאָג. די צוגרייטונגען זענען פערענדיגט געוואָרען.

שרעקליכע עפּידעמיע פון דיזשומא אין כינע

די גאַסען זענען בעלעגט מיט טויטע קערפּערס

לאָנדאָן, 15, (ספּ. טעל.) בעת די אויפמערקזאַמקייט פון דער גאַנצער וועלט איז געריכטעט אויף די געשעהענישען וואָס קומען פאָר אין מאַנדזשוריען — קומט פאַר אין צפון-כינע אַ גרויס אומגליק, מיט אַן'אונגעהויערער קראַפט בּושוועט דאָרט די עפּידעמיע פון דזשומא, וועלכע האָט שוין געבּרענגט מיט זיך טויזענדער מענשליכע קרבנות.

דער צענטער פון דער עפּידעמיע זענען די פּראָווינצען האַ-נאַן, שאַן-סי און שען-סי. אין דער שטאָט טענג-טיען זענען דורך דער שרעקליכער קראַנקהייט געפאַלען 4000 מאַן.

אין אַנדערע פּראָווינצען איז אויסגעבראָכען מאַלאַריע און בוך-טיפוס. די גאַסען פון די שטעט זענען בעלייגט מיט טויטע קערפּערס.

לעגיאָניסטען בעטען פּילסודסקי'ן

ער זאָל אנהויבען געבען אינטערוויוען

וואַרשאַ, 15. (טעלעפאָניש). דאָנערשטאָג אין אָוונט איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די וואַרשאָווער לעגיאָניסטען. נאָכ'ן רעפעראַט פון ד"ר דזשאַדאָש וועגען דער פּאָליטישער און ווירטשאַפטליכער לאַגע איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו ווענדען צום מאַרשאַל פּילסודסקי ער זאָל ווידער אָנהויבען געבען אינטערוויוען וועגען די לויפענדיגע פּאָליטישע פראַגען.

געהיימנישפולער מארד נעבען סטרי

לעמבערג, 15 (טעלעפאָניש). דורך רעוואָלווער-שאָסען אין פענסטער אריין איז דערשאָסען געוואָרען אויף טויט דער וואַיט פון דער גמינע טשאָלקי, הנטער סטרי. ער איז אַ בעקאַנטער אוגאָראָוויטש. צוליב דעם, וואָס אויף איהם איז שוין געמאַכט געוואָרען אַן'אָנפאַל, מיט עטליכע חדשים צוריק, איז געווען ארום זיין הויז ניפאַ אַ פּאָליציייאישע שמירה. די אָנפאַלער האָט מען נישט געכאַפּט. די גמינע-וויט איז געווען אַ ... זירט.

פאַר דער בעזעצונג פון מאנדזשוריען דורך די יאפאנער

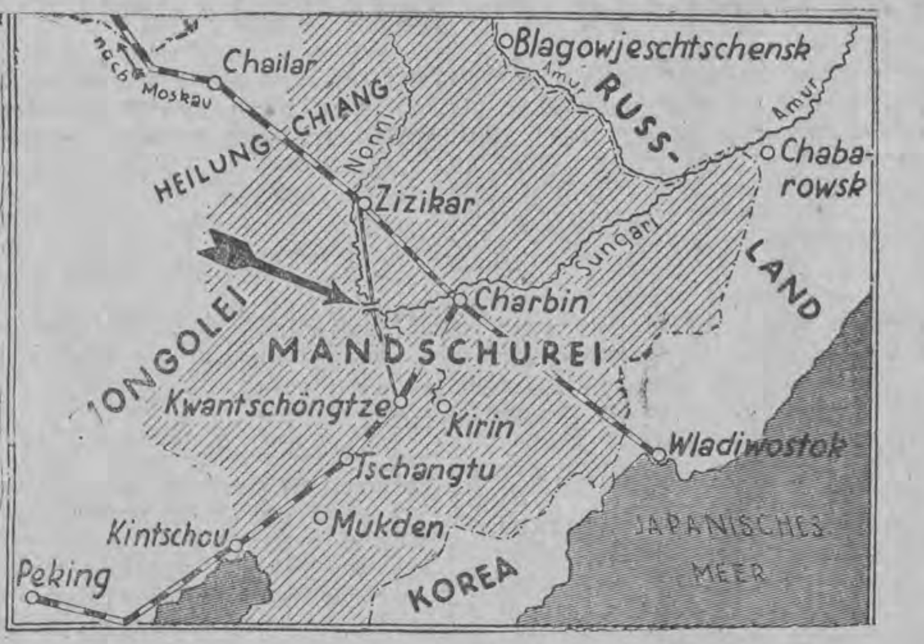

דער צייכען ווייזט די בריק איבערן טייך וואו עס קומט פאַר דער קאַמף צווישן יאפאנער און כינעזער

שפּאַנישער קעניג אלפאנס

ווערט געמשפּט אונטער די אויגען

מאַדריד, 15. (פּאַט.) די קאָמיסיע וואָס איהם פערוועהרען צו קומען קיין שפּאַניען, איהם פאַרשט די שולד פון. געוו. קעניג אַלפאָנס דעם 8. פערמשפּטען אויף טויט אָדער אויף אייביגע שווערער ... אַז זי וועט מוזען דערקלערען אַלרע תפיסה און קאָנפיסקירען זיין גאַנץ פערמעגען. פאַנסען פאַר אַ פערדעטער פון פאָטערלאַנד און

פאַרברייטונגען צום ווינטער-ספּאָרט

טישלער-ווערקשטאַט וואו עס ווערען אויסגעאַרבייט נאַרטעס.

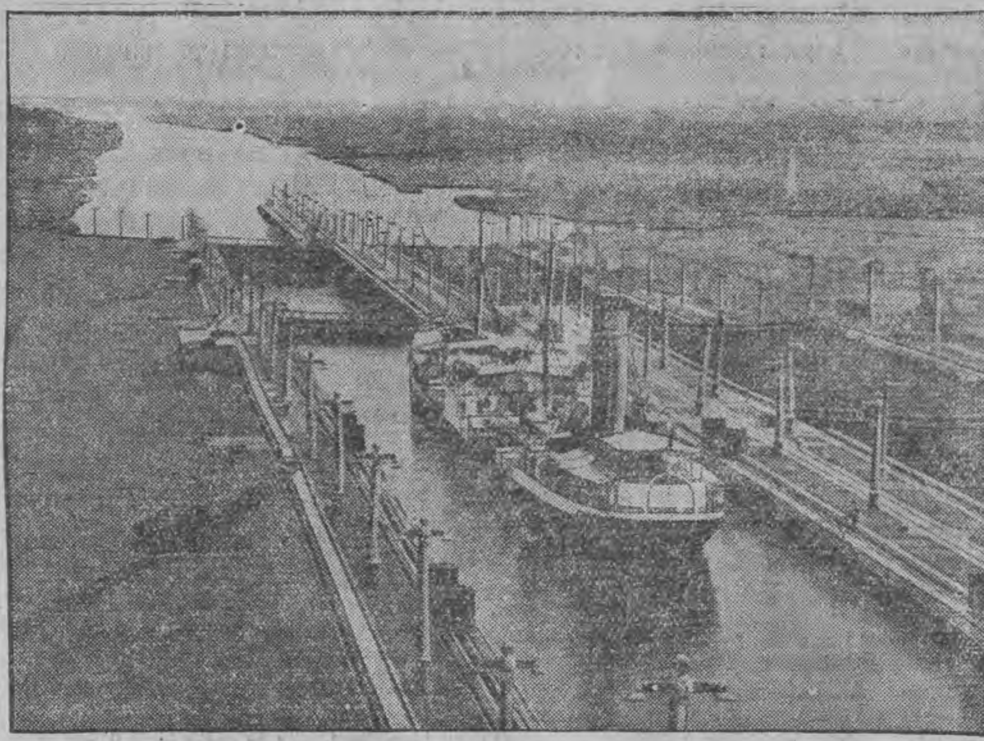

דער פּאַנאמא-קאַנאַל, וועלכער פערבינדט דעם אַטלאַנטישען און פּאַציפישען אָקעאַן, איז געשלאָסען געוואָרען פאַר שיפס-פערקעהר, ווייל עס איז דאָ אַ גרויסע סכנה צוליב'ן אראָפּרוטשען זיך פון דער ערד אין קאַנאַל אריין.

פּעהיט אייך פון אנשטעקונג!

דאָס איינציגע און אויספּראָבירטע פּערהיטונגס-מיטעל געגען אַלערליי אינפעקציעס אין מויל און האַלז, וואו עס לאָקירען זיך גריפּע-אנשטעקונגען, אַנגינע, דיפטעריט, שקאַרלאַטינע און מאַזלען איז דאָס בעקאַנטע מיטעל פּאַראַמינט-ערבע פּאַראַמינט-ערבע זענען טאַבלעטקעס מיט אַן'אנגענעהמען געשמאַק און ר"ה. לויט דער היינטיגער ... איז פּאַראַמינט דאָס ווירקזאַמסטע דעזינפעקציאָנס-מיטעל, וואָס מוז אַנבעדינגט אַנגעווענדעט ווערען אַוטאָמאַטיש. ... בעת עפּידעמיע, ווי אין דערהיים אזוי אויך אין שפּ טעלער און שולען. 1—2 פּאַסטילקעס פּאַראַמינט צולאָזט עטליכע מאָל טעגליך איז מויל פּערהיטען אינפעקציעס.

שלעפּט נישט אַפּ ... קיין אָמט ... אין דער נאָהענטסטער אפּטייק אָדער סקלאַד-אַפּטעקע פּאַראַמינט-טאַבלעטקעס
ד"ר ל. ק.

דר. מ. וואלפסאן

האָט זיך איבערגעצויגען

נאַרוטאָוויטשאַ (דזשעלנאַ) 2

טעלעפאָן 128-83

נעמט אָן פון 5 – 7 נאָכמיטאָג

44 ווי כטיג פאַר מחותנים! 44

קייפט נישט קיין מעבעל בעפאַר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט

Ch. ŁAZNIK

44 גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 44

טעל. 162-55

נאָר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.

בעט: בקויף אויך געניצטע מעבעל. דיוואַנעס א. ז. וו.

44 קומט און איבערצייגט אייך! 44

עלטערן!

פערשרייבט אייער קינד וואָס לערנט אין אַ פּוילישער שולע אין דעם איינציגען מוסטערהאַפטען רעליגיעזען בית ספר

„תורה-ודת“

פל. וואָלנאשטשי (נייע שטאָט) 6

דאָס לעהר-פּראָגראַם פון תורה ודת" נעמט ארום אַ קורס פון אַלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משנה, תלמוד) העברעאישע שפּראַך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אַלעס וואָס אַ יודיש קינד דאַרף צו וויסען, דאָס לעהר-פּערזאָנאַל בעשטעהט פון די בעסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען. ס'ווערען אָנגענומען נייע שילער פון 5 ביז 14 יאָהר, צוליב'ן קריזיס הנחה-פּרייזען

גאַנצע קאָמפּלעטען ווי אויך איינצעלנע — מעבעל-שטיקער — פון די שענסטע אויסלענדישע העלצער צו קאָנקורענץ-פּרייזען

מעבעל

— אין צו בעקומען — אין מעבעל-געשעפט

סטיל

נאַרוטאָוויטש 4

טעל. 190-26

פּראָנטוואָרטליכער אינהאַבער י. לובניצקי

קומט און איבערצייגט אייך!

אין אלע עהעז פוילען

הערט מען פון דער גרויסער רעדוקציע פון די פּרייזען אויף אַלער אַרט קאָסמעטיק אויף אַלער אַרט וואָס עס האָט פערקלענערט די 1-טע איבעראַל-בעקאַנטע קאָנקורענץ-פּערפומעריע פון

I. DRUKIER

ZAWADZKA 5, tel. 175-92

וועלכע האָט דעם רייכסטען אויסוואַהל פון פּערפומען, זייפען, פּודערן און קעלנישע וואַסערן א.ז.וו. אַלע קומען זיך איבערצייגען!

בעמערקונג: פאַר ענגראָסיסטען — בעדייטענדע ראַבאַטען.

ספארט=בעוועגונג

מיר האבען אונזער אייגענעם וועג!

דאס גאנצע לאנד איז אונטער'ן איינדרוק פון די אנטיסעמיטישע אונרוהען, אומעטום וואו ס'איז נאך פעדהאן די „בעסערע" יוגענד קומען פאר אזעלכע סצענעס וואס קוואליפיצירען זיך אונטער בעזונדערע נעמען.

ביי דער גאנצער אונזער אויפרעגונג און צארן האבען מיר איין טרייסט: אונזער יוגענד איז איצט אנ'אנדערע ווי זי איז געווען. זי שטעהט נישט מעהר קיין דערשראקענע און הילפסלאזע בנוגע די, וועלכע ווילען מיט דירהער געוואלד אוועקרייבען ביי זיי דאס רעכט אויף לערנען זיך און אויף עקזיסטענץ, די יוגענד אונזערע איז גרייט שטאלץ צו קעמפען פאר איהרע רעכט אלס מענש און בירגער.

די דאזיגע ענדערונגען אין דער פסיכיק פון דער יודישער יוגענד מוז אין א גאנץ גרויסער טייל צוגעשריבען ווערען דער עקזיסטענץ און ענטוויקלונג פון דער יודישער טורן- און ספארט-בעוועגונג, וועלכע האט זיך באלד אין אנהויב געשטעלט די אויפגאבע צו קענען קעמפען פאר איהרע רעכט און קענען זיין הדייסט אין צייט פון א נויט, ווען די געשיכטע וועט אפשאצען די היינטיגע געשעהענישען וועט מען אונבעדינגט מוזען אנערקענען אז די שטאלצע און גערעכטע פאדערונגען וואס ווערען דורך אונזער יוגענד ארויסגעשטעלט זענען א דאנק דער ערציהונג וואס ס'גיט דער יודישער טורן- און ספארט-פעראיין.

פון דער אנדער זייט איז אבער געקומען א שטיקעל ענטוישונג. די ספארט-בעוועגונג בכלל האט פאר א ציל די בעפרידיגונג פון דער מענשהייט.

די שטארקע מוסקולען וואס דער ספארט גיט טארען נישט אנגעווענדעט ווערען צום פיזישען געוואלד, נאר צו זעלבסט-פערטיידיגונג און פאר אייגענעם נוצען. ווען מיר זעהען, אז מיט די, מיט וועלכע מיר האבען זיך פערברידערט אין אידעאלען ספארט קאמף נוצען אויס זייער קראפט אויף גאר עפעס אנדערש דארפען מיר זיך דערויף אפשטעלען, די יודישע צייטונגען אין ווארשא האבען דערציילט יוע גען דעם, אז צווישען די סטודענטען וועלכע האבען אנטיילגענומען אין די אונרוהען, געפינט זיך א בעריהמטער פוילישער לייכט-אטלעט און פיל נישט בעריהמטע ספארטלער, ווען מיר זעהען, אז די העכסטע ספארט-אינסטאנצען וועלכע ארגאניזירט א גאר גרויסען טייל פון דער גאנצער יוגענד, האט נאך נישט גענומען א ווארט אין דער פראגע, כדי צו בערוהיגען די געמיטער, דארפען מיר דערויף זיך אפשטעלען.

דאס בעווייזט נאכאמאל, אז אונזערע כסדרדיגע שטעלונג אז די יודישע טורן- און ספארט-בעוועגונג טאר בשום אופן נישט פעראלגעמיינערט ווערען מיט דער ארומיגער בעוועגונג, מיר זענען אין אנ'אנדער לאגע און די ערציהונג פון אונזער יוגענד דארף אויך געהען אין אנ'אנדער ריכטונג, מיר דארפען, מוזען און וועלען געהען צוזאמען מיט די ספארטלער פון דער גאנצער וועלט כל זמן די אידעאלע ריכט-ליניעס וועלען אפגעהיט ווערען, אויב די ליניעס וועלען פערבויגען ווערען האבען מיר אונזער אייגענעם וועג, וועלכען מיר וועלען אונטער אלע בעדינגונגען אפהיטען.

י. ר—ג.

צוגרייטונגען צו דער מכביאדע אין ארץ=ישראל

גרויסע קאנפערענץ פון דעם פוילישען „מכבי"=פערבאנד

ווארשא, 15. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). שבת און זונטאג איז פארגע... א גרויסע קאנפערענץ פון די „מכבי"-פעראיינען אין פוילען וועגען צוגרייטען זיך צו דער בעפארשטעהענדער „מכביאדע" אין ארץ-ישראל, וואס קומט פאר פסח-צייט. ס'זענען געקומען פערציג דעלעגאטען, וועלכע רעפרעזענטירען פופציג טויזענד ארגאניזירטע יודישע טורנער און ספארטלער.

אין פרעזידיום זענען געוועהלט געווארען: ד"ר זילבערשראם, פון לאדז, ד"ר קירשענבערג, בענדין, ד"ר בעקמאן, קראקא, און אנד.

דער פרעזעס פון עקזעקוטיווע פון דער פוילישער „מכבי"-אפטיילונג ז. רוסעצקי האט געהאלטען א גרויסען רעפעראט וועגען דער „מכביאדע" און פארגעלעגט אז די פוילישע עקספעדיציע זאל בעשטעהן פון 8 באקסער, 5 שווער-אטלעטען, 3 לייכט אטלעטען, 16 פוסבאליסטען, 2 פעכטער, 4 טעניס שפילער, 800 טורנער און 4 מאטאציקליסטען.

וואס שייך פינאנצען האט ה' רוסעצקי פארגעלעגט אז מ'זאל זיך ווענדען צום אויסערן-מיניסטעריום און צו אלע יודישע קהלות אין פוילען וועגען סובסידירען די עקספעדיציע.

נאך א לענגערער דיסקוסיע זענען געאפען געווארען ענטשפרעכענדע קאמיסיעס.

טאפלאוויטש, שוויענטאוויטש, בערנשטיין און כאסילעוו.

רעווידיר-קאמיסיע: קארא, י. טאפלאוויטש. און ווארשאווסקי.

קאנדידאטען: צוקערמאן און לעווי.

חברים-געריכט: מאג. לולא, ד"ר לאופער און טאוו.

קאמף וועגען דער מייסטערשאפט אין שווער=געוויכט

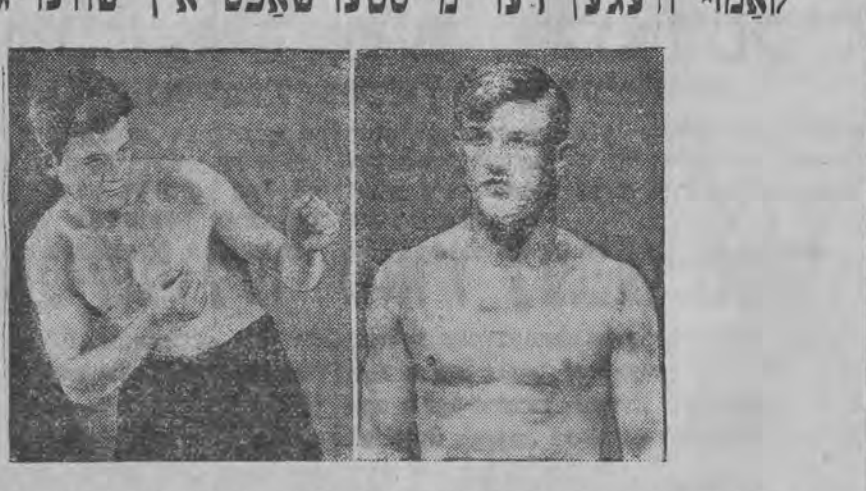

קאמף צווישן גריזעל (פראנקרייך) און מילער (דייטשלאנד) זיך געענדיגט מיט א זיג פון מילער (רעכטס)

נעכטיגע ליגע=מעטשן אין פוילן

לעכיא פאלט אראפ אין „אי"-קלאס

די נעכטיגע מעטשען אין פוילען האבען שוין אינגאנצען קלאהר געמאכט די סיטואציע אין דער ליגע. דער מייסטער פון דער ליגע „גארבארניא" איז שוין בעשטימט געווארען, בעת די מעטשען וואס זענען פארגעקומען נאר פאריגען זונטאג, איצט איז קלאר געווארען ווער ס'פאלט ארויס פון דער ליגע.

אין די ליגע-מעטשען האבען נעכטען זיך געטראפען אלע 3 מאנשאפטען, וועלכע זענען געווען בעדראהט ארויסצופאלען פון דער ליגע ווי „טשארני", „ווארשאוויאנקא" און „לעכיא".

„טשארני" און „ווארשאוויאנקא" האבען די מעטשען געוואונען, לעכיא האט פערשפילט און צוליב דעם איז איהר גורל געשטעמפעלט געווארען. „לעכיא" האט זיך אנגעפרעהט אין דער ליגע נאר איין סעזאן. זי איז ערשט אין דער פוסבאל-אריסטאקראטיע פון פאראיאהרען, איהר ארט אין דער ליגע וועט, ווי בעקאנט, איצט פערנעהמען די פוסבאל-מאנשאפט פון דעם 22-טען פולק אין שעדלעץ.

ווארשאוויאנקא — ווארשא 1:2

דאס איז געווען א שטיקעל סענסאציע, זי איז אבער פארט אזוי און ווארשאוויאנקא איז ארויס פון דער כסדרדיגער געפאהר דורכ'ן גאנצען סעזאן.

טשארני — רוך 0:1

די לעמבערגער עלטסטע פוסבאל-מאנשאפט האט שווער אויסגעקעמפט איהרע 2 פונקטען ביי דעם קאטאוויצער גוטען צוזאמענשטעל.

פאגאן — לעכיא 0:3

„לעכיא" האט מיט הארצקלאפעניש געשפילט מיט איהר געגנער פון דער אייגענער שטאט. „פאגאן" איז אבער צו שטארק, אז ער האט זיך געזאלט לאזען אוועקרויבען די צוויי פונקטען און האט געבראנגט דערצו, אז „לעכיא" זאל ארויס פון דער ליגע.

די לאדזער ל. ק. ס. האט נאך צו שפילען איין מעטש, וועלכער וועט פארקומען דעם 22 ד. ח. מיט „קראקאוויא", ווי ס'איז פאראויסצוזעהען וועט ל. ק. ס. דעם מעטש געווינען, ווען דאס זאל ווירקליך אזוי זיין, וואלט ל. ק. ס. זיך געשטעלט אויפ'ן פינפטען ארט אין דער טאבעלע נאך „גארבארניא" „וויסלא" „פאגאן" און „לעכיא". דאס וואלט געווען פאר ל.ק.ס. א זעהר בכבוד'דיגער ארט.

ל. ק. ס. — ל. ט. ס. ג. 2:4 (2:1)

דער דאזיגער מעטש איז פארגעקומען אין דער רייה פון די מעטשען וועגען דעם לאדזער בעכער. די דאזיגע אלע מעטשען געהען ארורך מיט א קנאפער פעראינטערעסירונג מצד דעם פובליקום, ווייל אלע ווייסען שוין פון פריהער, אז דעם בעכער וועט בעקומען ל.ק.ס. צוליב דעם אונטערשיד אין קלאס צווישען ל. ק. ס. און ל. ט. ס. ג. מיט „הכח".

וואס שייך דעם נעכטיגען מעטש האט ל. ט.ס.ג. ארויסגעוויזען א פערהעלטנישמעסיג שעהנעם שפילען אין דער ערשטער העלפט, אפפערטענדיג ל.ק.ס. מיט 2 געוואונענע טויערן געגען 1 פערשפילטען ערשט אין דער צווייטער העלפט האט ל ק.ס. אין אלע ליניעס איבערגעשטיגען דעם געגנער און געשאסען נאך 3 טויערן, פעסטשטעלענדיג דעם רעזולטאט אויף 2:4 לטובת ל.ק.ס.

ספארט=שפילען

אין פינאל-מעטש וועגען דער מייסטערשאפט אין קארב-באל פאר מענער אין „בע"-קלאס האט „מכבי" פערשפילט ביי „נייער".

אין קארב באל פון „צע"-קלאס האט „שטערן" געוואונען ביי דער „רעסורסא" און „טרומפעלדאר" ביי „שטערן".

שווימען

נעכטען האט זיך געענדיגט דער שווים-קורס פאר פרויען, וואס איז געפיהרט געווארען דורכ'ן לאדזער צענטער פאר פיזישער ערציהונג. דער קורס איז געפיהרט געווארען דורך די אינסטרוקטארען צענטער אווסקא, ווערניאק און שרעדניצקי. אין איהם האבען אנטיילגענומען פרויען-ספארטלערינס פון דער וואיעוואדזטווע. פון 18 אנטיילנעהמערינס האבען דעם קורס גוט פערענדיגט 16 ספארטלערינס.

באקס

„בר-כוכבא" — „גייער" 7:7

שבת איז אין זאל פון „גייער" פארגעקומען א זעהר אינטערעסאנטער באקס-מעטש צווישען דער מאנשאפט פון „גייער" און „בר-כוכבא". דער מעטש האט זיך געענדיגט מיט'ן רעזולטאט 7:7. די בעזונדערע רעזולטאטען זענען געווען:

פאפיר-וואג: ליבערמאן (ב) — קאמינצקי (ג). דער קאמף האט זיך געענדיגט מיט א רעמי-רעזולטאט.

פליגען-וואג: אפאטשינסקי האט געוואונען אויף פונקטען ביי גאווארעק'ן.

האהן-וואג: וואלפיש האט נאך א שעהנעם טעכנישען נאק-אוט געוואונען ביי קראנ'ען.

פעדער-געוויכט ביאלעק האט פערשפילט אויף פונקטען ביי יוראס'ן, דאסזעלבע אויך ביאליסטאק ביי זאדינ'ען.

לייכטע וואג: וודאווינסקי האט געוואונען אויף פונקטען ביי קלושטשינסקי'ן.

אין דער האלב-שווערער געוויכט האט שווארץ דורך א נאק-אוט פערשפילט ביי ליפיעצ'ן.

ווארשא (פויזען) — י. ק. פ. (לאדז) 6:10

דער באקס-מעטש וועגען דער מייסטערשאפט פון פוילען האט זיך געענדיגט מיט א מפלה פון דער לאדזער מאנשאפט.

נייע פערוואלטונג פון „בר=כוכבא"

שבת איז פארגעקומען אונטער'ן פארזיץ פון ה' לעאן שטערן די פארזאמלונג פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון „בר כוכבא". די פערזאמלונג האט געפראפט דורכפיהרען וואהלען צו די פעראיינט-אינסטאנצען. די וואהלען האבען געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען:

אין דער פערוואלטונג: רובינשטיין, לעאן שטערן, ד"ר זילבערשטראם, י. שטערן, א. סעגאל, ל. שיין, ז. גאמאלינסקי, אינזש. ראזענטאל. י.

ראדיא=פראגראם

מאנטאג, ד. 16. נאוועמבער

11.58 צייט-סיגנאל. 12,10 גראמאפאן. 3.25 פארלעזונג 3 40 קאמוניקאט פאר פישער און שיפער. 3.50 גראמאפאן. 4.20 לעקציע פראנצויזיש. 4,40 גראמאפאן. 5,10 פארטראג. 5,35 לייכטע מוזיק. 6,50 פערשידענעס. 7,15 קאמוניקאט פון לאדוער הענדעלס-קאמער. 7,30 רעפערט אר. 7,45 ראדיא פרעסע. 8.00 געשפרעך וועגען מוזיק. 8,15 אפערע. 10,20 פעליעטאן. 10,35 קאמוניקאטען 10,50 לייכטע און טאנץ-מוזיק.

דער ערשטער וויבטער=ספארט=דענקמאל

איז אויפגעשטעלט געווארען אין דייטשלאנד

א נייער ספארט

האקעי אויף ראל=שיך בעקומט אלץ מעהר אנהענגער.

ווי אזוי איז ענטשטאנען ראדיא?

די גרויסע געלעהרנטע פאראדיי, מאַקסוועל, הערץ, פאפאוו און מאַרקאָני האָבען פעראייביגט זייערע נעמען ביי דער דאָזיגער ערפינדונג.

עס זענען אַדורך טויזענדער יאָהרען און די מענשהייט האָט אַפילו קיין אַהנונג נישט געהאַט, אַז אין דער לופט געפינען זיך עלעקטרישע כוואַליעס. עס זענען ערשט אינגאַנצען הונדערט יאָהר פערלאָפען, ווי דער געניאַלער ענגלישער פיזיקער מיכאל פאראדיי האָט זיך אָנגעהויבען משער צו זיין וועגען דער עקזיסטענץ פון די דאָזיגע כוואַליעס. ערשט אין יאָהר 1865 האָט עס דער בעריהמטער ענגלישער פיזיקער און מאַטעמאַטיקער דזשעמס מאַקסוועל וויסענשאַפטליך בעגריינדעט, און מיט דער הילף פון מאַטעמאַטישע פאָרמולען דערוויזען, אַז עס מוזען זיין עלעקטרא-מאגנעטישע כוואלעס.

דער אייגענטליכען ענטדעקער אָבער פון די דאָזיגע כוואַלעס איז געווען דער דייטשער פראָפעסאָר היינריך הערץ, וועלכער האָט אין יאָהר 1888 מיט דער הילף פון דעם אַזוי-גערופענעם אסצילאטאר אויפגעכאַפּט די דאָזיגע כוואַלעס. פון דעמאָלט אָן האָט זיך די וויסענשאַפט וואָס אַמאָל מעהר בעשעפטיגט מיט די כוואַליעס און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז צווישען ליכט און עלעקטריע איז אייגענטליך נישטאָ קיין שום אונטערשיד. דער אונטערשיד בעשטעהט נאָר אין דער לענג פון דער כוואַליע, וועלכע ווערט פונאַנ-דערגעטראָגען מיט דער הילף פון קאָסמישען עטער.

וואָס עס שטעלט אייגענטליך מיט זיך פאָר דער עטער, ווייסט מען נאָך גענוי ביז'ן היינטיגען טאָג נישט. דער גרויסער איינשטיין, וועלכער האָט אויפן גרונד פון זיין אונשטערבליכער רעלאַטיוויטעטס טעאָריע פון אָנהויב ערקלערט, אַז קיין עטער איז איבערהויפּט נישטאָ און, אַז דאָס איז נישט קיין ריכטיגע השערה, קומט אָבער ערשט צוריק צו דער איבערציינונג, אַז אין וועלט-רוים מוז זיך פאָרט „עפּעס אַזעלכעס" געפינען. אָבער דאָס דאַרף מען פערשטעהן נישט אין פיזישען, נאָר אין מעטאַ-פיזישען זין.

די עקספערימענטען פון פראָפעסאָר הערץ האָבען דערוויזען, אַז מען קאָן בעקומען עלעקטרישע ענערגיע אויפ'ן דראָטלאָזען וועג. דאָס האָט באַלד אָנגעשטויסען די געלעהרטע אויפ'ן געדאַנק אויסצונוצען די דאָזיגע כוואַלעס אויף איבערצושיקען ידיעות. כל זמן אָבער, עס איז נאָך נישט געווען ערפונדען דער אַפּאַראַט, וואָס זאָל קאָנען אויפ-כאַפּען די דאָזיגע כוואַלעס, איז דאָס פּראַקטישע רעאַליזירען פון דאָזיגען געדאַנק נאָך אַלץ געווען אונמעגליך.

ערשט אין יאָהר 1895 איז עס געלונגען דעם רוסישען געלעהרטען פאפאוו, דער איטאַליענישער מאַרקאָני האָט געמאַכט אין דער ערפינדונג נאָך אַ טריט פאָרויס און איהם איז עס ענדליך גע-לונגען פּראַקטיש צו לעזען דאָס פּראָבלעם פון אי-בערשיקען סיגנאַלען אויפ'ן דראָטלאָזען וועג.

דער שעפער פון „טעלעגראף אָהן דראָט", ווי מען רופט מאַרקאָני, איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1874, שוין אין די יונגע יאָהרען האָט ער זיך שטאַרק בעשעפטיגט מיט פּראָפ. הערץ'ס עקספערימענטען, זיין הויפּט-פערדינסט בעשטעהט אין דעם, וואָס ער האָט דער ערשטער אָנגעווענדעט די אַנטענע נישט נאָר ביים אויפנעהמען די ראַדיאָ-כוואַלעס, נאָר אַפילו ביים אַרויסשיקען. ער איז שנעל געקומען צו דער איבערציינונג, אַז די פאָרם און די גרויס פון דער אַנטענע שפּילען די וויכטיג-סטע ראָל ביים אַרויסשיקען און אויפנעהמען פון די ראַדיאָ-כוואַלעס, נישט האָבענדיג קיין געלד-מיט-לען אויף פאָרטצוזעצען די עקספערימענטען, איז ער אוועק קיין ענגלאַנד און דאָ איז איהם געלונגען שוין אַרויסצושיקען די ראַדיאָ-כוואַלעס אויף אַ שטרעקע פון 30 קילאָמעטער, ער האָט זיך אַרויסגע-וויזען נישט נאָר אַלס געלעהרטער, נאָר אַפילו אַלס אַ זעהר פעהיגער סוחר. ער האָט געגרינדעט די „מאַרקאָני-געזעלשאַפט" און שנעל בעקומען דעם אויסשליסליכען מאָנאָפּאָל פון ראַדיאָ אויף גאַנץ ענגלאַנד און איטאַליען.

די גאָלדענע תקופה פון ראַדיאָ האָט זיך אָבער ערשט אָנגעהויבען אין יאָהר 1922. ביז דעמאָלס איז נאָר טעטיג געווען דער דראָטלאָזער טעלעגראַף, מיט וועלכען מען האָט געקאָט איבערשיקען די טע-לעגראַפישע מארד-צייכענס. אין יאָהר 1922 איז ענט שטאַנען די ערשטע ראַדיאָ-טעלעפאָנישע סטאַנציע. דעם עולם איז דאָס זעהר געפעלען און מען האָט אָנגעהויבען מאַסענווייז צו קויפען ראַדיאָ-אַפּאַראַט-לעך, עס איז דערגאַנגען אַזוי ווייט, דאָס די אַמעריקאַנישע פאַבריקען זענען נישט אומשטאַנד געווען צו שטילען דעם מאַרק און מען האָט געמוזט מאַסענ-ווייז ברענגען ראַדיאָ - אַפּאַראַטען פון אייראָפּא. דייטשלאַנד האָט געוואוסט ווי געהעריג אויסצונוצען די געשאַפענע לאַגע און זי האָט באַלד ענטוויקעלט אַ ריזיגע ראַדיאָ-אינדוסטריע. אויך אין האָלאַנד האָט מען שטאַרק געאַרבייט אויף דעם געביט און אין דער גאַנצער וועלט האָט זיך אָנגעהויבען אַן אמת'ר ראַדיאָ-פיבער.

דער דייטשער דאמפער „דערפלינגער"

וועלכער האט געראטעוועט די ענגלישע שיף „פעטערספילד" אין די וואסערען פון ווייטען מזרח

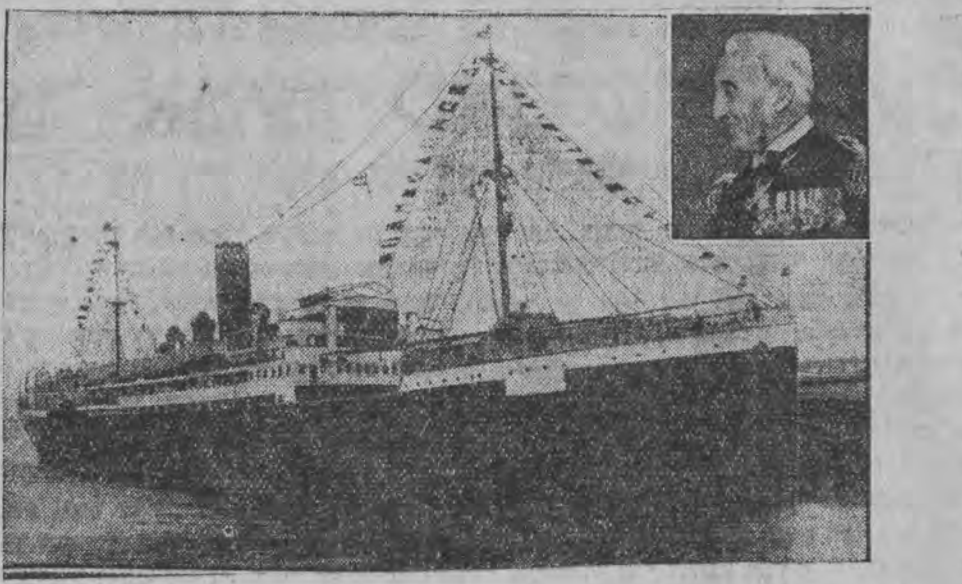

פראקטישע אַנווייזונגען

ווי אזוי זיך בעגעהן מיט א דעטעקטאר

דער דעטעקטאר בעשטעהט פון אַ טעצעל, אַ קריסטאלעכל און אַ העבטעל, וואָס איז פערענדיגט מיט אַ זילבערנער נאָדעל, דאָס טעצעל דאַרף פעסט אַרומנעמען דאָס קריסטאַלעכל, די צוויי פיסלעך פון טעצעל מוזען האָבען אַ גוטען און פעסטען קאָנטאַקט מיט די „נעסטלעך" פון אויפנעם-אַפּאַראַט. דאָס העבטעל דאַרף זיך לאָזען אויסבויגען אין אַלע ריכ-טונגען, כדי די נאָדעל זאָל קענען דערלאַנגען צו יעדען פונקט אויפ'ן קריסטאַלעכל, כדי די נאָדעל זאָל קענען זיין וואָס מעהר עלאַסטיש, דאַרף זי זיין אויסגעבויגען אין אַ קליינער ספּיראַל. די נאָדעל און דעם קריסטאַלעכל דאַרף מען נישט אָנריהרען מיט די הענד, עס איז אויך גוט ווען דאָס קריסטאַלעכל איז געשיצט פון שטויב, צו דעם צוועק דאַרף מען קויפען אַ ספּעציעל דורכזיכטיג צודעקעל געמאַכט פון צעלו-לאיד. מען קאָן אין די געשעפטען בעקומען כלערליי דעטעקטאָרען. עס זענען פערהאַן די אַזוי גערופענע „צוויי קריסטאַלעדיגע" און „אייביגע", וואָס זענען איינגעשמאָלצען אין גלאָז און מען קאָן צו זיי נישט האָבען קיין צוטריט. אַמפּראַקטישסטען אָבער זענען די דעטעקטאָרען, ביי וועלכע מען קאָן רעגולירען, צורעכט מאַכען און אויסטוישען דאָס קריסטאַלעכל.

די אויפגאַבע פון דעטעקטאר בעשטעהט אין דעם, וואָס ער שטעלט אַ גרויסען ווידערשטאנד די עלעקטרישע שטראָמען, וואָס פליסען דורך איהם דורך אין איין ריכטונג, אַזוי, דאָס דער דעטעקטאָר לאָזט דעם שטראָם אינגאַנצען נישט דורך, דאַגעגען די שטראָמען, וואָס פליסען דורכ'ן דעטעקטאָר אין דער פערקעהרטער ריכטונג, האָבען אויף זייער וועג קיין שום ווידערשטאַנד נישט. אַזוי אַרום ווערט דער ראַדיאָ-שטראָם, וואָס בעשטעהט פון אַ שנעל וועק-סעלדיגען שטראָם (אַ מיליאַן מאָל אַהין און צוריק אין משך פון אַ סעקונדע) ביים דורכגעהען דורכ'ן דעטעקטאָר אַזוי צו זאָגען „אויסגעגליכט", די מעמ-בראַן פון הערטרייבעל קאָן שוין דעמאָלס רעאַגירען אויף די אימפּולסען פון דעם אויסגעגליכענעם שטראָם און אין רעזולטאַט הערען מיר דאָס וואָרט אָדער קלאַנג אין הער-טרייבעל.

דאָס קריסטאַלעכל בעשטעהט פון שוועבעל-דיגען בליי און שטעלט מיט זיך פאָר אַ געוויסען מינעראַל, די אייגענשאַפט פון דעם דאָזיגען מינעראַל, וואָס בעשטעהט אין אויסגלייכען דעם וועקסעל-שטראָם אויף אַ גלייכען איז ביז איצט וויסענשאַפט-ליך נאָך נישט אויפגעקלערט געוואָרען.

אין פערקויף געפינען זיך אָהן אַ שיעור מינים קריסטאַלען, אָפּט מאָל מיט זעהר רוישיגע נעמען. אַלע האָבען אָבער איין און דיזעלבע אייגענשאַפט.

——:[O]:——

מרדכי בן יחזקאל

מאריא'ס סוד

ווי אזוי די קריסטליכע יתומה איז געווארען די פרוי פון אריכען פרומען יודען אין פראג

(אַ פאלקס-מעשה)

ג.

אין אַ פּאָר חדשים אַרום, ווען מאַריאַ האָט זיך אויסגעצייכענט אין איהר אַרבייט, און לאה, די בעלעבאָסטע איהרע, האָט איינגעזעהען אַז זי קען איינגאַנצען זיך פערלאָזען אויף איהר איז זי אַוועקגע גאַנגען דעם מאַן העלפען אין מסחר און די פיהרונג פון דער גאַנצער שטוב האָט זי איבערגעלאָזט אויף מאַריא. און חנה, דאָס הייסט, מאַריא, האָט געפיהרט די שטוב זעהר יודישלעך און מיט גרויס איבערגעבענקייט. און אַלע קליינע קינדער האָבען איהר זעהר ליב בעקומען. זי פלעגט מיט זיי יעדען פריהמאָרגען „מודה אַני" זאָגען, און פלעגט זיי לערנען אַלע יודישע מנהגים און דינים. אַלע ברכות, און אַפילו זיי אויסגעלערנט אלף-בית אין סידור, שבת און יום-טוב פלעגט זי זיך אויספּוצען און געהן אין בית-מדרש דאַווענען און ווען עס זענען אָנגעקומען ימים-נוראים פלעגט זי זיין פאַר די ווייבער אַ פאָרזאָגערין, ווייל זי האָט גע-קאָנט בעסער פון זיי אַלעמען עברי און פלעגט זיי אויך דערקלערען אַפילו ימים-נוראים'דיגע תפי-לות, וואָס אַפילו נישט אַלע מאַנסבילען פערשטע-הען. אַפילו די באַלעבאָסטע איהרע לאה, פלעגט זיך אויך צוהערען, הגם זי איז אויך געווען זעהר אַ גרויסע מלומדת, ווייל מאריא פלעגט זעהר גוט דערקלערען אַלע תפילות און אַלע פיוטים, און חנה-מאַריא איז בעקאַנט געוואָרען אין דער גאַנצע שטאָט און איז געוואָרען ביי אַלעמען זעהר בעליבט. און שדכנים האָבען אָנגעהויבען געהן צו איהר רע-דען שידוכים. וועגען יעדען שידוך פלעגט זי זיך אַנ'עצה האַלטען מיט איהר באַלעבאָסטע, אָבער די באַלעבאָסטע האָט אין יעדען שידוך געפונען אַ פגם, ווייל יעדער מענש איז אויסען זיין אייגענע טובה און די באַלעבאָסטע איהרע האָט געוואוסט, אַז באָך אזא מענשען ווי חנה וועט זי נישט גע-פונען.

אַזוי זענען אַריבער דריי יאָהר און חנה-מאַריא איז אַלץ געווען ביים גביר אין שטוב. יעדע וואָך פלעגט זי אָפּגעבען דער באַלעבאָסטע אַ חשבון און בעקומען פון איהר ביי געלד אויף הוצאות.

אָט פּאַסירט, אַז די באַלעבאָסטע איהרע איז קראַנק געוואָרען. די קראַנקהייט איז געוואָרען אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער און די דאָקטוירים האָבען איהר שוין אָפּגעזאָגט, חנה איז נישט אָפּגעטראָטען פון איהר בעט, זי איז געזעסען מיט איהר טאָג און נאַכט. אַוועקגעגעבען אַלע איהרע כוחות, כדי איהר צו ראַטעווען. אָבער נישטאָ קיין עצה געגען טויט. קיין מיטלען האָבען נישט געהאָלפען, נישט קיין דאָקטוירים, נישט קיין תפילות, און לאה האָט דערשפירט, אַז דער טויט דערנעהנטערט זיך צו איהר, דאַן האָט זי גערופען איהר מאַן און צו איהם אַזוי געזאָגט :

— איך געה אַוועק פון דער וועלט און איך ווייס אַז ד וועסט בּאַ דמיין טויט נעמען אַ צווייטע פרוי, דערפאַר בעט איך דיך, און איך זאָג דיר אָן, אַז פאַר אַ ווייב זאָלסטו נעהמען חנה'ן, ווייל זי וועט זיין אַ גוטע מוטער פאַר אונזערע קינדער. הער זיך צו, מיין טייערער מאַן, גאָט האָט אונז געבענשט מיט עשירות און ער קען נאָך געבען נאָך און נאָך, אַזוי פיל. בעט איך ביי דיר, אַז דו זאָלסט נישט נעהמען קיין פרוי קיין רייכע, ווייל ווער ווייס, אויב זי וועט זיין אַ גוטער מוטער פאַר די יתומים. ווער ווייס, אפשר וועט זי גאָר זיין פאַר זיי אַ שלעכטע שטיף-מוטער. זי וועט אויך איבער דיר הערשען, צוליב'ן גרויסען נדן, וועלכען זי וועט דיר געבען און פערביטערען דיין לעבען פון אונ-זערע קינדער. לכן בעט איך דיך, מיין ליבער מאַן, דו זאָלסט מיך פאָלגען און בזכות דעם וועט זיין גוט, אי פאַר דיר, אי פאַר די קינדער אונזערע און נעהם פאַר אַ פרוי חנה'ן, ווייל זי איז אַנ'אשה צנועה און אויך אַ יפת תואר.

משה האָט זיך צוגעהערט צו זיין ווייבס רייד און טרעהרען זענען איהם גערונען אָהן אויפהער, און דאַן האָט זי צוגערופען צו זיך חנה'ן און אַזוי געזאָגט :

— אָט זעהסטו, אַז איך שטאַרב און דו וועסט ווערען די באַלעבאָסטע, ווייל אַזוי האָט מיר מיין מאַן צוגעזאָגט, און איך בין זיכער, אַז זיין הבטחה וועט ער מקיים זיין, ווייל דו ביסט דאָך אַ יונגע און אַ שיינע. און זעהר געטריי דער שטוב. בעט איך ביי דיר, אַז דו זאָלסט זיך דערמאָהנען אָן דעם חסד, וואָס איך האָב דיר געטון און זאָלסט רחמנות האָבען אויף מיינע קינדער און זיין פאַר זיי אַ באַרמהאַרציגע מוטער, און בזכות דעם וועט דיר דער השם יתברך העלפען, אַז דו זאָלסט האָבען אַ גוטען לעבען. זאָג מיר דאָס צו, און איך וועל דיר אין אַלץ גלויבען, ווייל איך ווייס, אַז דו ביזט זעהר ערליך, און וואָס דו זאָגסט וועסטו מקיים זיין".

די גאַנצע צייט איז חנה געשטאַנען אַ פערגלי-ווערטע, זיך צוגעהערט, וואָס די באַלעבאָסטע רעדט צו איהר, און זיך איינגעהאַלטען מיט אַלע איהרע כוחות, זי זאָל נישט אויסברעכען אין אַ געוויין, אָ-בער זי איז נישט געווען בכוח זיך איינצוהאַלטען און איז צוגעפאַלען צו איהר באַלעבאָסטע, זיך פונאַנ-דערגעוויינט. נישט קענענדיג אַ וואָרט אויסריידען. די טויט-שטילקייט פון שטוב איז צושטערט געוואָרען און אַלע האָבען זיך שטאַרק פונאַנדערגעוויינט. און די קלאָגען האָבען זיך געהערט אויף דער גאַנ-צער גאַס. און אין אַ פאָר שעה אַרום איז לאה'ס נשמה אַרויס בטהרה.

און ווען עס איז אַריבער דער טרויער. האָט ר' משה גענומען חנה'ן פאַר אַ ווייב, אַזוי ווי לאה האָט איהם אָנגעזאָגט פאַר'ן טויט. און ער האָט חנה'ן שטאַרק ליב בעקומען און אין אַ יאָהר אַרום איז זי שוואַנגער געוואָרען און געבוירען אַ זוהן. און גאָט האָט ר' משה'ן געבענשט מיט עושר און מיט הצ-לחה און חנה האָט אָנגעפיהרט מיט דער שטוב, ווי פריהער. זי האָט זיך אויך פערנומען מיט מסחר אין דער פרייער צייט פון דער שטוב-אַרבייט און איז געוואָרען בעריהמט אין דער גאַנצער שטאָט, ווי אַנ'אשת-חיל און ווי אַ גוט-האַרציגע, איהר ברויט האָט זי געגעבען יעדען אָרימאַן און גע-טרייסט יעדען פערביטערטען און אומגליקליכען.

ד.

אַכט יאָהר זענען אַריבער, זינט חנה-מאַריא האָט פערלאָזען דאָס הויז פון איהר מאַן פּאַוועל. און אין משך פון די יאָהרען, וואָס זי האָט מצליח געווען. איז. געשטיגען אַלץ העכער און העכער, איז איהר מאַן געזונקען אַלץ נידעריגער און נידערי-גער, און אַ סך צרות האָבען זיך אויף איהם אויס-געגאָסען.

ווען דיין פרוי מאַריא האָט איהם פערלאָזען, זיך מעהר נישט אומקערענדיג צו איהם, האָט ער זיך דאַן אויפגעזוכט אַ געליבטע. זי איז אָבער גע-ווען אַ גרויסע מרשעת, און וועלענדיג איהר שלאָ-גען, פלעגט ער באַלד פון איהר בעקומען צוריק.

איינמאָל איז ער געזעסען מיט זיינע חברים און גע'שיכור'ט און דערביי אויסגעגאָסען פאַר זיי זיין ביטער הארץ.

— איך ווייס, אַז גאָט האָט מיר אָנגעשיקט די צרה, ווייל איך האָב געשלאָגען די אומשולדיגע מאַריא, — האָט זיך פּאַוועל פאַר זיי מודה געווען, — זי איז דאָך געווען אזא גוטע, שיינע און אזא נאָכגעביגע. אַ גרויסען חטא בין איך בעגאַנגען לגבי איהר, און זי איז פולשטענדיג גערעכט, וואָס זי איז פון מיר אַנטלאָפען. ווען איך ווייס, וואו זי געפינט זיך, וואָלט איך איהר געגאַנגען אויפזוכען, ביי איהר מחילה בעטען און איהר אומקערען צו זיך. ווער ווייס, אויב איך וועל זוכה זיין איהר צו זעהן פאַר'ן טויט!

האָט איהם איינער פון זיינע חברים אַנ'עצה געגעבען :

— ווייסט נאָר וואָס, אויב דו ווילסט וויסען, וואו זי געפינט זיך, טאַ געה אַוועק איז דעם און דעם דאָרף, נישט ווייט פון דער גרויסער שטאָט פראָג. דאָרטען וואוינט זעהר אַ בעוואוסטער שטערן-זעהער און ביי איהם וועסטו דערגעהען, וואו זי געפינט זיך.

פּאַוולען איז די זאַך זעהר געפעלען געוואָרען און ער איז באַלד אַוועקגעגאַנגען צו דעם שטערן-זעהער, וועלכער וואוינט אין אַ דאָרף נעבען דער גרויסער שטאָט פראָג. און פּאַוועל האָט צו איהם אַזוי געזאָגט :

— געפין מיר מיט דיין גרויסער חכמה דעם אָרט, וואו עס געפינט זיך מיין ווייב מאַריא, און איך וועל דיר דערפאַר דאַנקען.

און דער שטערן-זעהער האָט באַלד מסכים גע-ווען צו דערפיהלען זיין בקשה. ער האָט באַלד גענו מען קוקען אויפ'ן הימעל פון אַלע זייטען, פּאַ-וועל איז געשטאַנען אַ פערוואונדערטער, מיט אומ-געדולד וואַרטענדיג, וואָס דער שטערן-זעהער וועט איהם זאָגען. פּלוצלונג האָט ער דערזעהען, אַז דער שטערן-זעהער איז זעהר צושראָקען געוואָרען, פרעגט ער ביי איהם :

— וואָס זעהסטו אַזוינס, און פאַר וואָס האָסטו זיך אַזוי דערשראָקען?

האָט איהם דער שטערן-זעהער געענטפערט :

— אי רזעה, אַז דיין ווייב מאַריא געפינט זיך איצטער אין דער גרויסער שטאָט פראָג און זי זיצט אין אַ זעהר גרויסען און רייכען געשעפט און פערשרייבט עפּעס אין אַ בוך. און אָט וואָס עס וואונדערט מיך זעהר, און אפשר האָב איך אַ טעות : זי זעהט אויס ווי אַ יידישע פרוי. און ווי קען עס זיין, אַז אָט די יודישע פרוי, וואָס זיצט זיך אין גרויסען געשעפט, איז דיין געוועזענע פרוי מאַריא? דערפאַר בין איך דערשראָקען געוואָרען. ווייל איך מיין, אַז אפשר האָב איך אַ טעות אין מיין שטערן-זעהעריי.

האָט איהם פּאַוועל געענטפערט :

— דו זעהסט ריכטיג, און עס איז זעהר מעג-ליך, אַז זי איז אַ יודישע. מיין פרוי האָט זיך אויסגעהאָדעוועט צווישען יודען און זי איז געוואָרען אַזוי ווי זיי. נאָכדעם, ווי זי איז פון מיר אַנט-לאָפען געוואָרען, האָט זי זיך בעשטימט מגייר גע-ווען און אָנגענומען דעם יודישען גלויבען, וועלכען זי האָט זעהר ליב. איצט ווייס איך שוין, וואָס איך האָב צו טון מיט איהר! אָבער אָט וואָס איך בעט דיך, דו זאָלסט מיר זאָגען, פראָג איז דאָך אַזאַ גרויסער כרך און איהם וואוינען דאָך אַזוי-פיל יודען, טאָ ווי וועל איך איהר קענען אויפזוכען? איך ווייס גאָרנישט, אויך איך וועל איהר אַפילו קע-נען געפינען!

האָט איהם געענטפערט דער שטערן-זעהער :

— אין דער שטאָט פראָג האָב איך אַ גוטען חבר, אויך אַ שטערן-זעהער און אַ גרויסער מכשף, ווי איך. און רופען רופט מען איהם אַזוי און אַזוי. און וואוינען וואוינט ער אין דער און דער גאָס. און ער וועט דיר שוין אָנווייזען, וואָס צו טון, כדי צו געפינען דיין ווייב מאַריא.

(סוף מאָרגען).

לאדז. 16 נאוועמבער 1931

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז. 16 נאוועמבער 1931

די כוונה דאָס איז דער עיקר

מיר דאַרפֿן דעם ענין פון די סטודענטישע מליגאַנישע עקסצעסן אָװעקשטעלן אַזוי ברייט, ווי ס'טוען די ענדעקישע פּויסט־טעאַ־עטיקער.

זיי, די בלוטיגע העצערס פון דער יוגנט אויף די מעשים תעתועים, זאָגן, אַז נישט דער געשלעג איז דער עיקר, נאָר די כוונה. און די כוונה, זאָגן זיי, איז זעהר אַ הויכע: צו בעפרייען פּוילען פון די יודישע עלעמענטן, אַריינקוועטשן די יודען צוריק אין געטאָ און זאָלן זיי דאָרט צופרעסן ווערען פון ברוד און דלות, זאָלן זיי אויפהערען זיך פּלאָנטערן אויפ'ן אויבערפלאַך פון'ם שפּעדרישן ציוויליזאַציע־לעבן.

אַזוי דאַרפֿן מיר עס אויך פאַרשטעהן. דאָס שלאָגן איז די קלענסטע רשעות, וואָס זיי קענען אונז טאָן, געגען דעם איז פאַרהאַן אַ פּאָליציאַנט, וואָס נעמט געהאַלט, כדי אָפּצוהיטען די רוהה און אָרדנונג, און אין ערגסטן פאַל קענען מיר שלאָגן צוריק און די שוואַכערע קענען זיך בעהאַלטען. בלוטיגע געשלעגן האָבן בכלל אַ טבע אויפצוהערען — ווערט דאָך דער שלעגער אַליין סוף כל סוף אויך פאַרמאַטערט און ס'ווערט דאָך איהם נמאס די דאָזיגע שמוציגע קאַניבאַלישע שטיקל אַרבייט, צו דורסטן ווי אַ ווילד חיה זייענדיג אַ מיט־מענשען.

דער איקר איז די כוונה, וועלכע גיהט אַ סך ווייטער, ווי אויסהאַקן אַנ'אויג און אַ צאָן און צושפּאַלטען אַ קאָפּ. די כוונה איז דאָך „לעקור את הכול", צונעמען ביי אונז די פּאָזיציעס, וואָס מיר האָבן אַליין פאַרנומען מיט אונזער בלוט און שוויס, און נישט דערלאָזן אונז פאַרנעמען ווייטערדיגע פּאָזיציעס, וועלכע קומען אונז לויט דער קאָנסטיטוציע און לויט אַלע מענשליכע געבאָטען.

און אויב מ'זאָל עס אַזוי פאַרשטעהן. וואָסער ראָליע שפּילט שוין דאָ די פאַרטיידיגונג פון'ם פּאָליציאַנט און אונזער אייגענער זעלבסטשוץ?

דער ערגסטער קלאַפּ פאַר אונז איז דאָס, וואָס דורך די עקסצעסן זענען מיר אָפּגעשטויסן געוואָרען צו די סאַמע היגטערשטע פּאָזיציעס פון אונזער קאַמף פאַר רעכט. מיר האַלטען איצט צוריק ביים „אַלף", מיר מוזען אָנגעמען מיט דאַנק די פאַרטיידיגונג פון אונזערע לעבענס, האָב און גוטס, די רעגירונג טוט דאָך שוין עפּעס פאַר אונז, זי איז זיך דאָך פּשוט מוסר נפש, זי שטעלט דאָך אין קאָן איהר אייגענעם פּרעסטיזש, ריזיקירט דאָך אָנגערופן צו ווערען „יודען־קנעכט" — טאָ וואָס קענען מיר פון איהר נאָך פאַרלאַנגען? בפרט נאָך, אַז מ'זעהט דאָך, ווי שווער ס'איז צו בעפרידיגן אַפילו די מינימאַלסטע יודישע פאָדערונגען, אַז דער ווידערשטאַנד ביי די רעכטע איז אַזוי גרויס, און די לינקע שטעהען אָן אַ זייט, האָבן אַ פולע מויל וואַסער...

מעהר ווי דאָס פאַרלאַנגען זיי נישט, די בויאַבעס, די וועלען זיכער גרייט זיין, פון צייט צו צייט איבערצוחזרן די דאָזיגע סעאַנסען, אויב זיי וועלען זיך איבערצייגען אין זייער פּראַקטישן נוצען.

זיי, די העצערס, זענען געגוג ציניש, אַרויסצוזייען אָפן זייער ציל. זיי זענען אפשר געצוואונגען דערצו; כדי צו פאַרמאַסקירען זייער חיהשע בלוט־דורשטיגקייט, מוזען זיי אפשר מאַכן דעם אָנשטעל, אַז זיי קעמפֿן פאַר העכערע „פּאַטריאָטישע" צילען. אָבער פון אונזער זייט וועט זיין ממש אַ פאַרברעך, אויב מיר וועלען איגנאָרירען די כוונה און זיך רעכענען בלויז מיט די מעשים.

די מעשה מיט די מתים איז געווען בלויז דער „קאַזוס בעלי" — און אַנ'אויסגעטראַכטער! — כדי צו דערקלערען אונז מלחמה אויף דער גאַנצער ליניע מיט אונזער סטראַטעגיק זיין צוגעפּאַסט דערצו.

דווקא אין דער היינטיגער מינוט מוזען מיר דאָס פּראָבלעם פון יודישע רעכט אויפוועקן און דער גאַנצער פולקייט.

ס'איז דאָך קלאָר, אַז ווען נישט די וואַקעלדיגקייט פון די דעצידירענדיגע ספערען אין דעם פּרט, ווען נישט די מורא, צוצוטרעטן אָפן צו דער לעזונג פון דער פּראָבלעם, ווען די בעפעלקערונג וועלט געזעהן בחוש, אַז די פּוילישע רעפּובליק מיינט עס ערנסט מיט דער גלייכבערעכטיגונג פון אַלע איהרע בירגערס, מאַכט אַ סוף צו די דיסקרימינאַציעס געגען איין טייל, ווייזט אַרויס אמתע גלייכקייט צו אַלע בירגערס, אָן אונטערשיד פון נאַציע און גלויבן, סיי ביים אָננעמען בעאַמטע, סיי ביים אַרויסגעבען קאָנצעסיעס, סיי ביי אַלע פאָרמען פון אַרבייט און פּרנסה, ווען ס'וואָלטען אונטערגענומען געוואָרען פּאַקטישע שריט, כדי צו פאַרריכטען די קריוודעס, וואָס זענען געבראַכט געוואָרען דעם יודישן בירגער פון פּוילען צוערשט אין די הונדערטער יאָהרען פון מיטעלאַלטער און נאָכדעם אין די אַנדערטהאַלבן הונדערט יאָהר פון אַלגעמיינער פאַרקנעכטונג, — דאַמאָלס וואָלט דער „הויכער" ציל פאַרלוירן דעם זיבען און ממילא וואָלטען די בלוטיגע מעשים נישט געקומען.

און דאָס מוזען מיר איצט פאָדערען. די רעגירונג זאָל זיך נישט בענוגענען מיט אָפּשאַפן די בלוטיגע מעשים, נאָר זי מוז בעזייטיגען די סיבה דעם ציל, זי מוז אַרויסווייזן דורך פּראַקטישע מעשים, אַז זי נעמט אָן אַ נייעם קורס לגבי יודען, אַז זי טרעט צו צום לעזן דאָס אָנגעווייטאָגטע יודישע פּראָבלעם.

דערמיט וועט זי נישט בלויז היילן אונזערע וואונדען, נאָר זי וועט אַרויסשלאָגן דאָס געווער פון די הענט פון די שלעגערס.

פ. ס.

וואָס ווילען זיי דערגרייכען?

מיינען טאַקע די ענדעקעס, אַז די רעגירונג וועט זיי אָפּטרעטן די מאַכט?

צו וואָס צילען זיי? — פרעגט ד"ר י. טהאָן אין „נאָווי דז." אויפ'ן אַדרעס פון די ענדעקישע העצערס. צי דאַרף דאָס זיין אַ ציל אַליין פאַר זיך אָנצושלאָגן עטליכע צעהנדליג אָדער עטליכע הונדערט אַפילו יודישע סטודענטן אָדער אויסצוהאַקן עטליכע טויזענד שויבן אין פאַרשידענע יודישע הייזער און געוועלבער?

אָדער אפשר ווילען די ענדעקעס אַנסטראַשען די רעגירונג?

„ווי אַזוי זשע — וועט זיך טאַקע די רעגירונג ווירקליך דערשרעקן, ווען זי וועט דערזעהן אַזוי פיל און אַזוי פיל ביילען, אַזוי פיל און אַזוי פיל בלויע צייכענס, אָדער אַפילו צובראָכענע ביינער? צי שטעלן זיך פאַר די פאַרבלענדעטע פון גרויס־פּוילישן לאַגער — וואָסער גליק איז, וואָס פּוילען איז דאָך גרעסער פאַר'ן דאָזיגן לאַגער — אַז דערזעהענדיג אַזוי פיל סמנים פון דער ענדעקישער קראַפט, וועט דער פּרעמיער־מיניסטער אַנטון זיין בעסטע מאַרינאַרקע, וועט לויפן צום ה' ריבאַרסקי און וועט האַלטען פאַר איהם אַזאַ רעדע אונגעפעהר:

„הער פּראָפעסאָר און דעפּוטאַט! מיר האָבן זיך איבערצייגט, אַז איהר בעזיצט פאַקטיש אַ קאָלאָסאַלע מאַכט, קודם כל בעהערשט איהר באמת די נשמות און אַזוי ווי מיר ווייסען, אַז איהר זייט אַנ'אונגעהויער קלוגער פּאָליטיקער און מיר געדענקען וויפיל שפעדרישקייט איהר האָט ענטוויקעלט אַלס האַנדעלס־מיניסטער און אַ חוץ דעם מאַכט איהר די וועלט בעוואונדער'ן מיט אייער געלערנטקייט — אַלזאָ באַט אייך די מאַכט און זייט שאַפט איהר אַ רעגירונג. באַטירליך, וועט ה' פּריסטאָר צוגעבען, דאַרפט איהר נישט פאַרגעסען אָן אייער האַרציגסטען פריינד ה' אַדאָלף. צי היטלער, צי באָוואַטשינסקי — דאָס איז שוין אַלץ איינס".

צי שטעלען זיך פאַר די גאַסטיגע, און פּאַקטישע שטעקען־העלדען, אַז דאָס וועט זיין דער עפעקט פון זייער טעטיגקייט? צי זענען זיי שוין אַזוי ווייט דום געוואָרען, אַז זיי האָפן אַ שטורץ פון דער רעגירונג צוליב מורא פאַר זייערע שטעקנס?

דערוויל ווייסען זיי דאָך, אַז די רעגירונג ערפילט איהר חוב, כאָטש דערוויל נאָך פאָרזיכטיג, אָבער די רעגירונג וועט דאָך מוזען מיט דער גאַנצער ערנסטקייט דערשטיקען די מיאוסע אַנאַרכיע, וועלכע פאַרשפּרייט זיך אויף די אוניווערזיטעטן און אויף דער גאַס, און אַ פאַקט איז, אַז מיט קלייבע, זעהר קלייבע אויסנאַהמען, שטעהט די גאַנצע געזעלשאַפט אין דעם פאַל הינטער דער רעגירונג, אַנאַ טובה האָט נאָך קיין שום אָפּאָזיציע נישט אָפּגעטון אַ רעגירונג, וועלכע זי בעקעמפט, ווי דאָס האָט געטון די ענדעציע. זי האָט צוגעוואָרפן דער רעגירונג די גאַנצע געזעלשאַפט, וועלכע וויל נישט אין היינטיגע שווערע צייטען קיין אידיאָטישע אונרוהען נישט בלויז צוליב איינגעבוירענער מאָראַלישקייט, נאָר צוליב בעדערפניש אין רוהה. ס'איז אַ קלאָרע זאַך, אַז די יודען האָבן צו דער רעגירונג די פולע אַנערקענונג פאַר איהר ענטשידענע שטעלונג לגבי די צעיושעטע יונגעלייטלעך און זייערע פיהרער, און דאָס אהן אונטערשיד פון פּאָליטישער שטעלונג, פונקט אַזוי איז קלאָר, אַז די גאַנצע וועלט רופט זיך אָפּ מיט אַנערקענונג און לויב וועגן דער רעגירונג, וועלכע האָט דעם ווילען און די קראַפט איינצוהאַלטען די רוהה אין דער מלוכה".

דער אמעריקאנישער סענאטאר באראה

און זיין ראלע אין דער אויסערן-פאליטיק פון די פאראייניגטע שטאטן

אַלע געדענקען דעם טומעל, וועלכער איז ענטשטאַנען בעת'ן וויזיט פון פראַנצויזישן פּרעמיער לאַוואַל אין אַמעריקע צוליב'ן פאָרשלאָג פון סענאַטאָר באַראַה מכוח רעווידירען די פראַגע וועגן פּוילישן קאָרידאָר. דער ענין איז נאָך נישט אַראָפּ פון דער טאָג־אָרדנונג. וועגן איהם דערמאָנט דער „ראַבאָטניק", וועלכער ווייזט אָן, אַז מ'טאָר די זאַך נישט באַגאַטעליזירען.

„ס'איז נישט גענוג, — שרייבט די צייטונג, אָנצורופן דעם סענאַטאָר באַראַה „אַ וואַנטוריסט", „געשוואויענער גערמאַנאָפיל". ס'איז ווייניג אָנצורופן זיין אַרויסטריט „אַ גראָבע אונטאַקטישקייט". ווייל סענ. באַראַה וועט דאָך בלייבן איינער פון די איינפלוסרייכסטע אמעריקאַנער פּאָליטיקער, דער פיהרער פון דער אַזוי גערופענער פּראָגרעסיווער פּאַרטיי, וועלכער איז דאָס צינגל אויף דער וואָג אין אַמעריקאַנישן סענאַט, פּרעזעס פון דער אויסערן־קאָמיסיע ביים סענאַט — אַ דעצידירענדער פאַקטאָר נעבן פּרעזידענט אין דער אויסערן־פּאָליטיק פון די פאַראייניגטע שטאַטן, דאָס האָט דאָך באַראַה און נישט עמיץ אַנדערש בשעתו געבראַכט דעם פּרעזידענט ווילסאָן, געבראַכט צו אַ דערנעהנטערונג מיט מעקסיקאַ און דרום־אַמעריקאַ, געשטערט, אַז די פאַראייניגטע שטאַטן זאָלן אַנערקענען די סאָוויעטען, דאָס גריגשעצען דעם סענ. באַראַה האָט קיין שום זין נישט. די געבראַכטע פאַקטען זאָגן עדות וועגן דער פּאָליטישער ראָלע, וועלכע ער שפּילט, ס'איז קיין וואונדער נישט, וואָס „טיימס", שרייבענדיג וועגן וואַשינגטאָנער וויזיט פון פראַנצויזישן פּרעמיער לאַוואַל, האָט געלעגט אַ בעזונדערע אַכט אויף די געשפּרעכן פון לאַוואַל'ן דווקא מיט סענ. באַראַה, אַ חוץ די געשפּרעכן מיט פּרעזידענט הוּבער... ביי אַזעלכע בעדינגונגען מאַכען אַנ'אָנשטעל, אַז מען זעהט נישט די געפאַהר, וואָלט געווען פיהרען אַ שטרויס־פּאָליטיק. און אַ שטרויס־פּאָליטיק, פונקט ווי די אָפיציעלע פּאָליטיק — איז די ערגסטע פון אַלע מעגליכע פּאָליטיקען.

די ארבייטסל־אזיגקייט אין פראנקרייך

בלויז אין פאריז שאצט מען די צאהל ארבייטסלאזע אויף עטליכע הונדערט טויזענד

אויפ'ן צענטראַל־מאַרק אין פאַריז הויבט זיך דאָס לעבן אָן פאַרטאָגס. מען ברענגט אָן גאַנצע בערג גרינס און פאַרשידענע עסענוואַרג. לאַסט־אויטאָס און פוהרען פאַרשטאָפּען דעם וועג אַזוי, אַז די פּאָליציאַנטן געבען זיך מיט דער בעוועגונג קיין עצה נישט. ביים אויסלאָדענען די בערג מיט עסענוואַרג פון די לאַסט־וואַגאָנעס און די קליינע וועגעלעך, כדי עס צו צופיהרען אויף די ערטער, פלעגען די טרעגער פאַרדינען אויף זייער לעבענס־מיטעל. איצט האָבן זיי געקריגען שטאַרקע קאָנקורענטען אין די אַרבייטסלאָזע, וועלכע זענען גרייט פאַר אַ פּאָר גראָשען צו טון אַלץ, וואָס מען הייסט זיי. טויזענטער אַרבייטסלאָזע שטעהען און היטען אויפ'ן מאַרק, און ווען עס קומט אָן אַ פוהר, וואַרפען זיי זיך באַלד זי אויסצולאָדענען, וויפיל געלד מען זאָל זיי דערפאַר נישט געבען. די פּראָפעסיאָנעלע טרעגערס ברומען, זענען נישט צופרידען „וואָס אַ מאָל ווערט אַלץ מעהר און מעהר אַרבייטסזוכער. אַ גאַנצע נאַכט האַלטען זיי אין איין אָנקומען פון אַלע עקען פון פאַריז, די אַרבייטסלאָזע אין האָפנונג צו פאַרדינען עפּעס.

און ווירקליך, עס האָבן זיך נאָך קיינמאָל נישט געדרעהט אויפ'ן צענטראַל־מאַרק אַזוי פיל אָפּגעריסענע, אַרבייטסלאָזע, הונגעריגע און היימלאָזע מענשען, ווי איצט. די אַרבייטסלאָזיגקייט אין פאַריז האָט אָנגעהויבן אָנצונעהמען דראָהענדע פאָרמען.

וויפיל אַרבייטסלאָזע עס זענען איצט פאַרהאַן אין פראַנקרייך, איז שווער צו זאָגן. עס פעהלען סטאַטיסטישע ציפערן, מען שטויסט זיך נאָר אָן. דער אַרבייטס־מיניסטער בערעכענט די צאָהל אין די הונדערטער טויזענטער; די אַרבייטער־סינדיקאַטן רעדען וועגן אַ מיליאָן.

דעם 24. אָקטאָבער האָבן הילף בעקומען 51.654 אַרבייטסלאָזע. נאָר די דאָזיגע בעשיידענע ציפערן ביי אַ בעפעלקערונג פון 40 מיליאָן, גיט אַ שוואַכע פאָרשטעלונג וועגן דער ווירקליכער לאַגע אויף דעם אַרבייטס־מאַרק. עס איז גענוג אָנצוּווייזען, אַז אין יאָהר 1926, בעת דער אַלגעמיינער פאָלקסצעהלונג זענען געווען פאַרעגיסטרירט 243.000 אַרבייטסלאָזע פון זיי האָבן נאָר 665 בעקומען אונטערשטיצונג.

מיט וואָס ערקלערט זיך דער אונטערשיד צווישען דער ווירקליכער צאָהל אַרבייטסלאָזע און דער פערהעלטנישמעסיג קליינער אונטערשטיצונג? איינפאַך: דער פראַנצויזישער אַרבייטער איז נישט געוואוינט און האָט נישט ליב זיך צו ווענדען נאָך הילף, און דערצו נאָך אַ קליינער אונטערשטיצונג, ער האַלט דאָס פאַר זיך פאַר אַ בעליידיגונג, ער קוקט אויף דער אונטערשטיצונג, ווי אויף אַ נדבה. אַ שפּאָרזאַמער האָט דער פראַנצויזישער אַרבייטער זיך אָפּגעלעגט עטליכע טויזענד פראַנק פון די גוטע צייטען און עסט זיי איצט פאַמעליך אויף אין דער ערוואַרטונג פון עפּעס אַנ'אַרבייט. ס'איז בעסער ווי אָפּצוקלאַפּען די שוועלען אין די פאַרשידענע אַמטען, נעהמען בעשיינונגען, זיך רעגיסטרירען און נאָכדעם בעקומען אַ פּאָר פראַנק, וועלכע גיבען נישט די מעגליכקייט צו קויפען אַ שטיקל ברויט און אַ פלעשעל ווייַן. מען מוז דאָ בעמערקען, אַז ביי אַ פראַנצויזישן אַרבייטער איז אַ פלעשעל ווייַן נישט קיין לוקסוס, נאָר אַ לעבענס־נויטווענדיגקייט; ער וועט זיך אָפּזאָגען פון פלייש, וועט לעבען אין אַ קאַלטען נישט בעהייצטען צימער, נאָר אַ פלעשעל ווייַנאַ יבער'ן טאָג מוז ער האָבען.

51.654 „אָפיציעלע" אַרבייטסלאָזע אין אָקטאָבער 1931, און אין אָקטאָבער פאַראַיאָהרען זענען געווען נאָר 1057, ווען מען שטעלט אקעגען די דאָזיגע צוויי ציפערן, קאָן מען בעקומען אַ גענוגענדע פאָרשטעלונג, וועגן דער עוואָלוציע פון דער אַרבייטסלאָזיגקייט אין פראַנקרייך, אויף וועלכער עס זענען איצט געוועהנדט מיט קנאה די אויגען פון גאַנץ אייראָפּע. אין משך פון אַ יאָהר האָט זיך די אַרבייטסלאָזיגקייט פאַרגרעסערט אויף כמעט פופציג מאָל! און עס געהט נאָך אַ ווינטער, וועלכער זאָגט נישט צו קיין שום גוטס.

א קאָנצערט פאר שווערהעריגע

איז איינגעאָרדענט געוואָרען אין בערלין.

די ליידענדע זענען דערביי געווען פאַרזעהען מיט ספּעציעלע אַפּאַראַטן.

נ״יע, פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נעכטען — אין לאדז געוועזען רוהיג

ענערגישע ארויסטרעטונג פון דער פאליציי צונישט געמאכט די כוליגאנישע פלענער

(א) ווי מיר האבען שוין נעכטען געמאלדען האבען זיך די פארבערייטונגען צו די אנטי־יודישע עקסצעסען, א דאנק די ענערגישע ארויסטרעטונגען פון דער פאליציי נישט איינגעגעבען.

די סטודענטען פון לאדזער קרייז האבען אבער נישט רעזיגנירט, און אויך נעכטען געוואלט איינארדנען א דעמאנסטראציע, זיי האבען געוואלט אויסנוצען די אוונט־שעה׳ן ווען ס׳איז א שטארקע בעוועגונג אויף די גאסען.

וועגען די פארבערייטונגען האט זיך דערוואוסט די פאליציי וועלכע האט באלד פערשטארקט די שמירה, פון פיס־ און רייטער־פאליציי־אפטיילונגען. צוליב דער פערשטארקטער פאליציי־שמירה איז ביי די כוליגאנעס דער אפעטיט פערגאנגען, א דאנק וואס דער נעכטיגער טאג איז אריבער רוהיג. אויף עטליכע ערטער האבען בלויז גאסען־יונגען געמאכט אנטיסעמיטישע אויסרופען. ביז שפעט ביי נאכט איז די פאליציי־שמירה א פערשטארקטע.

* * *

* 12 א זייגער ביינאכט האבען א באנדע שקצים אויף פיעטריקאווער עק נארוטאווישא פערטשעפעט די דורכגעהענדע יודען, 2 פאליציאנטען האבען גלייך אינטערווענירט, באלד זענען אויסגעוואקסען יאהר־עדות וואס האבען „אליין געזעהען" ווי א יודישער יונגערמאן האט פערטשעפעט די שקצים. אלע זענען אפגעפיהרט געווארען אין קאמיסאריאט.

סטאראסטא פערמאכט דעם „ראזוואי"

צוליב איהרע כסדר׳דיגע העץ־ארטיקלען

לויט א פעראָרדנונג פון דער סטאראסטווע איז, די לאדזער ענדעקישע צייטונג „ראזוואי" פערמאכט געווארען. די צייטונג איז פערמאכט געווארען אויפ׳ן סמך פון פאראגראף 30 פון פרעסע־דעקרעט.

די מאטיווען פון פערמאכען דעם „ראזוואי" גיט די סטאראסטווע אן, אז די צייטונג האט פערעפענטליכט העץ־ארטיקלען, צוליב וואס די מאכט האט געפונען פאר נויטיג די צייטונג צו שליסען.

דאס פערמאכען א צייטונג איז איצט דער ערשטער פאל אין לאדז. נעכטען איז די צייטונג ערשינען אונטער׳ן נאמען „פראנד".

לאדז אהן ברויט

שארפער שטרייק פון די בעקער־ארבייטער

(2) אין צוזאמענהאנג מיט די פאדערונגען פון בעקער־צעך וועגען פערקלענערען דעם לוין פון די בעקער־ארבייטער איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די ארבייטער, אויף וועלכער ס׳איז בעשלאסען געווארען פון היינט אן צו פיהרען א פערשטארקטען שטרייק, אזוי אז לאדז וועט ווייטער בלייבען אהן ברויט.

נעכטען איז אויך פארגעקומען א פערזאמלונג פון בעקער־צעך מיט׳ן אנטייל פון א ווארשעווער פארשטעהער.

נאך א לאנגער דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען אויסצוארבייטען א מעמאריאל וועלכער וועט היינט איבערגעגעבען ווערען דעם וואיעוואדע.

ס׳איז אויך מעגליך, אז היינט זאל אויספעהלען זעמעל.

היינט קומט פאר א זיצונג פון דער מאגיסטראט־קאמיסיע, וועלכע דארף אויסארבייטען דעם צענניק אויף ברויט. די בעקער־מייסטער פערלאנגען 90 גראשען, פאר א קילא. די קאמיסיע וועט אזא פרייז נישט נאכגעבען.

* * *

קאמוניקאט פון דער סטאראסטווע

וועגען שטרייק פון די בעקער־ארבייטער

פון דער סטאראסטווע טיילט מען מיט:

אין צוזאמענהאנג מיט׳ן שטרייק פון די בעקער־ארבייטער, איז נעכטען געקומען צו צוזאמענשטויסען פון די שטרייקענדע מיט די בעקער־מייסטער. אין איינצעלנע פאלען האבען זיך די שטרייקענדע בעניצט מיט טעראר־מיטלען, צוליב וואס אייניגע זענען ארעסטירט געווארען. היינט וועט פארקומען א בעראטונג אויף וועלכער ס׳וועט האפענטליך קומען צו אנ׳אויסגלייך. די סטאראסטווע מאכט דערביי אויפמערקזאם, אז פאר בענוצען זיך מיט טעראר, וועט אנגענומען ווערען די שטרענגסטע מיטלען.

געהויבען בענקלער און געזידעלט זיך

פאר די נעכטיגע וואהלען צו דער קהלה־פערוואלטונג

אויסגעוועהלט 5 אגודה־מיטגלידער, 1 ציוניסט, 1 אומפארטייאיש־רעליגיעזער און 1 פאלקיסט

פאר די וואהלען צו דער קהלה־פערוואלטונג איז געקומען צו אנ׳אינצידענט צווישען דער ציוניסטישער און פאלקיסטישער פראקציע. דער אינצידענט איז ענטשטאנען צוליב פאלגענדע טעמים, אויף דער ערשטער זיצונג פון קהלה־ראט אין וועלכער די ציוניסטען האבען נישט אנטיילגענומען האבען די צוויי פאלקיסטישע פרנסים זיך אוועקגעזעצט לינקס פון פרעזידיום־טיש.

אויף דער צווייטער זיצונג זענען די ציוניסטישע פרנסים געקומען פריהער און זיך אוועקגעזעצט אויף די ערטער, אויף וועלכע ס׳זענען געזעסען די פאלקיסטען. די ציוניסטען האבען געהאלטען אז היות זיי געהערען צו דער אפאזיציע קומען זיי די „ליבקע" ערטער.

נעכטען ווידער זענען די פאלקיסטען געקומען פריהער און זיך אוועקגעזעצט אויף די זעלבע ערטער. ווען די ציוניסטען זענען געקומען האבען די פרנסים יאעל און הומקאווסקי פערלאנגט אז די פאלקיסטען זאלען פערלאזען די ערטער, ווייל זיי זענען פערבונדען מיט דער מע־־הייט. די פאלקיסטען האבען נישט געוואלט און דאן האט מען זיך אנגעהויבען איבערוואַרפען מיט ווערטלעך דאן זיך זידלען און צום סוף האט פרנס ווייצמאן געכאפט א בענקעל און עס אויפגעהויבען אין דער לופט אקעגען דעם לאוויק יאעל, ס׳איז געווארען א גרויסער טומעל, דער אַרומיגער עולם האט בערוהיגט די געמיטער. די געגענזייטיגע זידלערייען האבען אבער שפעטער א לענגערע צייט נישט אויפגעהערט.

* * *

נעכטען צווישען 8 און האלב 10 אין אוונט זענען אין לאקאל פון דער קהלה פארגעקומען די וואהלען צו דער נייער קהלה־פערוואלטונג.

פונקט 8 א זייגער אין אוונט האט דער פארזיצער דעפ. מינצבערג געעפענט די זיצונג פון דער וואהל־קאמיסיע, ס׳זענען אנוועזענד אלע מיטגלידער פון דער קאמיסיע: דעפ. מינצבערג, רומקאווסקי, רוס, זילבערשטיין און ליבערמאן, דער פארזיצער קאנטראלירט נאך צי די אורנע איז לעדיג, דאן ווערט זי פערזיגעלט, און דער פארזיצער פאדערט אויף די קהלה־ראטמענער אפציגעבען זייערע שטימען, לויט ס׳פערלאנגען דאס די פארשריפטען, איז יעדער פרנס צוגעגאנגען צו דער אורנע מיט דעם וואהל־צעטעל, בעקומען א ווייסען קאנווערט, מיט א שטעמפעל פון דער קהלה, אריינגעלעגט דעם צעטעל אין קאנווערט וועלכער איז אריינגעווארפען געווארען אין דער אורנע.

פונקט האלב צעהן זענען די וואהלען פערענדיגט געווארען, נאכ׳ן אדורכקאנטראלירען די וואהל ליסטעס, וועלכע זענען פערגליכען געווארען מיט דער צאהל אפגעגעבענע קאנווערטען איז פעסטגעשטעלט געווארען אז פון דער צאהל 25 פרנסים האבען געשטימט נאר 24, דער מזרחי־פרנס האט נישט געוועהלט. נאכ׳ן אדורכצעהלען די שטימען האט זיך ארויסגעשטעלט אז די ליסטע נומער 1 (פאלקיסטען) האט בעקומען 3 שטימען; די ליסטע נומער 2 (ציוניסטען) — 3 שטימען; די ליסטע נומער 3 (אומפארטייאיש־רעליגיעזע) — 3 שטימען; און ליסטע 4 (אגודה) 15 שטימען.

אזוי־ארום האבען די פאלקיסטען בעקומען 1 מאנדאט אהרן שלום גלאטמאן (פערטרעטער געלאסען), די ציוניסטען 1 מאנדאט — מרדכי חיים רומקאווסקי (פערטרעטער צבי ליטווין), אומפארטייאיש־רעליגיעזע — 1 מאנדאט בנימין רוס (פערטרעטער — מענדעל ראזענבלום), די „אגודה" — 5 מאנדאטען — דעפ. מינצבערג, הענעך בערגער, ישעיה שוויאטלאווסקי, לייזער פליוואצקי און אהרן יוסף וואדיסלאווסקי, (פערטרעטער: מ. שטאהל, י. י. צעדערבוים, י. מ. טייטעלבוים, א. אייזנער און ה. פרענקעל.)

אלע וואהל־אקטען זענען דאן פערזיגעלט געווארען און איבערגעשיקט געווארען דער אלטער קהלה־פערוואלטונג.

צוליב דעם, וואס אין דער פערוואלטונג זענען אריינגעגאנגען עטליכע מיטגלידער וואס געהערען איצט צום קהלה־ראט וועט דער ראט דערגענצט ווערען אויף פאלגענדען אופן: פון דער ציוניסטישער ליסטע געהט אריין קלמן לעווענטאן, פון די אומפארטייאיש־רעליגיעזע — לייבוש ראזענבערג, פון דער „אגודה" — בן־ציון ליפשיץ, אברהם ישעיה רעכטמאן און איטשע מאיר טייטעלבוים.

* * *

צוליב דעם וואס די קהלה האט בעקומען א פעראָרדנונג פון דער מאכט, אז ביז׳ן 30 נאוועמבער דארף צוגעשטעלט ווערען דער בודזשעט אויפ׳ן יאהר 1932, קומט היינט פאר א זיצונג פון דער אלטער קהלה־פערוואלטונג אויף וועלכער ס׳וועט בעטראכט ווערען דער דאזיגער בודזשעט.

הזמן קצר

דעריבער איילט אייך און קויפט א לאס צו דער 1־טער קלאס אין דער בעוואוסטער מזל׳דיגער קאלעקטור פון

F. BRAJTSZTAJN
PIOTRKOWSKA 14

וואו עס זענען שוין פיל מענשען גליקליך געווארען. די ציהונג קומט פאר שוין די וואך דעם 19־טן און 20־טן נאוו.

מאנטאג 16 ו כסלו תרצ״ב

נאוועמבער

זון־אויפגאנג 6.57
זון־אונטערגאנג 3.47

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911

די רעגיסטראציע פיהרט דורך די מיליטער ביורא פון מאגיסטראט אויף זאוואדזקא 11, טעגליך פון 8 ביז 3 אזייגער.

עס דארפען זיך שטעלען:

היינט, מאנטאג, ד. 16 נאוועמבער

די, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 6 קאמיסאריאט מיט די אותיות!

L Ł M N O P R S Sz T U W Z Ź

און די, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 14 קאמיסאריאט, מיט די אותיות:

W Z Z

100 יאהר

פון נאוועמבער־אויפשטאנד

אין לאדז איז געשאפען געווארען א קאמיטעט צו פייערען דעם 100 יאהר־טאג פון פוילישען נאוועמבער־אויפשטאנד, וועלכער פאלט אויס דעם 29 נאוועמבער ה. י.

מאמעס, היט אייערע קינדער!

3־יעהריג יונגעלע אפגעבריהט מיט זודיגע מילך

(2) נעכטען אין דער פריה. בעת עס איז קיינער נישט געווען אין דער היים, האט דער 3־עהריגער גדליה מאנעלא (פאלודניאווא 7) אומגעקעהרט אויף זיך א טאפ זודיגע מילך, פון וואס דאס קינד האט בעקומען וואונדען אויפ׳ן גאנצען קערפער. אין א שווערען צושטאנד איז דאס שווער אפגעבריהטע קינד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל „אננא מאריא".

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) ש. יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9) ז. שטעקעל (לימאנאווסקיעגא 37), ב. גלוכאווסקי (נארוטאוויטש 6), ס. האמבורג גלובנא 50) ל. פאוולאווסקי (פיעטרק. 307). א. פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

5,000 זל. פאר... פערגוואלדיגען

דאס מיידעל מאהנט פון דעם זעלנער שאדען־ערזאץ

(2) סוף אפריל ה. י. האט דער זעלנער קאזשימיעזש טרושקאווסקי אין דעם מאניע־וועל עלפערגוואלטיגט דאס מיידעל לידיא ראטאיטשיקובנא (פון סרעבזשינסקא גאס).

דורכגייער האבען איהם דאן פערהאלטען, און דאס מיליטער־געריכט האט איהם פערמשפט אויף 14 חדשים טורמע.

נאכ׳ן בעקומען דעם פסק־דין, האט דער פערמשפטער דערקלעהרט, אז די שטראף איז א צו גרויסע, ווייל ער האט ברעה צו חתונה האבען מיט דער ראטאיטשיק.

נעכטען ווידער איז אין ציווילען קרייז־געריכט אין לאדז ווידער בעטראכט געווארען דער ענין, מחמת די משפחה ראטאיטשיק מאהנט שאדען־ערזאץ 5,000 זל.

דער אדוואקאט פונ׳ם בעשולדיגטען האט גע׳טענהט, אז די תביעה איז אנ׳אומגערעכטע, מחמת אין קיין שטראף קאדעקס ווערט נישט פארגעזעהן קיין שאדען־ערזאץ אין אזעלכע פאלען.

דאס געריכט האט אפגעלייגט דאס ארויסגעבען דעם אורטייל ביז דער קומענדיגער וואך.

לאדזער יודישער קאמעראל־טעאטער

ארכע 1־טער מאי 2.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער

היינט, מאנטאג, דעם 16־טען נאוו., 9 אוונט

פאפולערע פארשטעלונג פון 80 גר. ביז 2 זל.

פערשפעטיגט נישט צו זעהן די גרעסטע טעאטער־סענסאציע!

„קרבנות פון ליבע"

אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ

מיט די בעריהמטע ארטיסטען

בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן

ריהרענד! שפאנענד! אמוזירענד! אנציהענד! סענסאציאנעל!

אויסערגעוועהנליכער ערפאלג! אויסערגעוועהנליכע פרייזען!

אכטונג, לאדזער מעלאמאנען!

מיטוואך, ד. 8־טען נור 1 קאנצערט אין פילהארמאניע־זאל

מ. קוסעוויצקי

פרייזען פון 1 ביז 3 זל. פערזארגט אייך מיט בילעטען בעצייטענס.

פייערליכע ערעפנונג פון דער ת״ת אין ראדאגאשטש

ערשטע תלמוד-תורה אין לאדז געגרינדעט פון דער קהלה אין הארץ פון דער יודישער ארימקייט

נעכטען איז פארגעקומען דער חנוכת הבית פון דער ערשטער תלמוד תורה אין ראדאגאשטש, וואס איז אויסגעבויט געווארען און ווערט אויסגעהאלטען פון דער קהלה.

12 פארמ. האט זיך אין דער ראדאגאשטשער שוהל פערזאמעלט א גרויסער עולם ראדאגאשטשער יודען. ס'זענען געקומען די דאזארעס, מיטגלידער פון ראבינאט און פארשטעהער פון דער פרעסע. פון די דאזארעס זענען געקומען די פרנסים: פרעזעס מינצבערג, וויצע-פרעזעס בערגער, פליוואצקי, וואידיסלאווסקי, פלאצקער, ליבערמאן, ליפשיץ, לעווענשטיין, סעקרעטאר נאדעל, רעפערענט שפער און אנד.

פאר דער שוהל איז געווען אזא גרויסער עולם, אז פאליציי האט געמוזט האלטען די ארדנונג.

די פייערליכקייט עפענט דער חזן פון דער אלטשטעטישער שוהל מיט'ן כאר. נאכדעם, ווי ער זינגט אפ „מה טובו״ האלט א רעדע פרעזעס ל. מינצבערג. — א יום-טוב אין ראדאגאשטש — זאגט פרעזעס מינצבערג — איז א פאראדאקס. אין דער געגענד וואו מ'ווייסט נישט פון קיין ימים-טובים. אין סאמע הארץ פון דער יודישער ארימקייט און נויט איז היינט א גרויסער יום-טוב. די ערשטע תלמוד-תורה איז געעפענט געווארען פון דער קהלה אין צענטער פון דער יודישער נויט. דאס איז א גוטע התחלה. די לאדזער קהלה פון דעם אמאליגען רייכען לאדז, האט פערווירקליכט דעם חלום וואס איז איצט געווארען אן אנגענעהמע ווירקליכקייט. די ביזאיצטיגע קהלה-פערוואלטונג טרעט אפ דעם פלאץ דער נייער לייטונג מיט דעם חותם פון דער נייער תלמוד תורה אין ראדאגאשטש.

א שעהנע דרשה האט געהאלטען דער ראדאגאשטשער רב הרב סילמאן. און צום סוף מאכט ער א שהחינו. דער רב גיט דאן איבער דעם פרעזעס מינצבערג א שעהן געצייכענטען אדרעס — א מתנה פון די ראדאגאשטשער יודען.

אין דער תלמוד תורה

פון דער שוהל איז דער עולם אוועק אין דער תלמוד-תורה, וואו ס'איז פארגעקומען דער פייערליכער אקט פון דעם חנוכת הבית. נאכדעם, ווי דער חזן מיט'ן כאר זינגען דעם פוילישען הימן, שניידט הרב סגל איבער דעם באנד. דער ערשטער בענריסט א 10 יעהריג יונגעלע. אין הארציגע ווערטער דאנקט דאס יונגע בחור'ל דער קהלה-פערוואלטונג פאר דעם אויסבויען א תלמוד תורה אין ראדאגאשטש. ס'האלטען נאך בענריסונגען די דאזארעס פישעל ליבעראמאן, פלאצקער, פרעזעס לייביש ראזענבערג, צעדערבוים, פרידענזאן. א געלונגענע רעדע האט געהאלטען הרב הערצל הארצשטארק. ער ענדיגט מיט א מזל-טוב מחותנים, אין די מחותנים אויף דער שמחה איז די קהלה-פערוואלטונג מיט'ן פרעזעס מינצבערג בראש. צום סוף ווערט דעם פרעזעס מינצבערג איבערגעגעבען אן אדרעס געשריבען אויף פארמעט — א מתנה פון די עלטערען פון די קינדער, וואס לערנען אין דער תלמוד תורה.

נאך דעם ווי דאזאר פליוואצקי און סעקרעטאר נאדעל פערטיילען די קינדער טיטלעך מיט זיסקייטען, זינגט דאס כאר מזמור שיר חנוכת הבית און דערמיט ווערט די פייערליכקייט געשלאסען.

נאך דער פייערליכקייט, לאזט זיך דער עולם איבער די גרויסע ליכטיגע זאלען בעקענען זיך מיט דער איינארדנונג. דער עולם פערלאזט דעם בנין מיט דעם בעסטען איינדרוק.

פערענדיגענדיג די פייערונג, האט די פערוואלטונג פערבעטען די געסט און פרעסע-פארשטעהער אויף א בעזוך אין דער זויג-היים (פולנאצנא 39) וואו פרעזעס מינצבערג און וויצע-פרעזעס ה' בערגער האבען די בעזוכער בעקענט מיט דעם זויג-היים וואס ווערט אויסגעהאלטען פון דער קהלה.

אז קאס האט אויסגעטרונקען א כוס

לעגט ער אוועק דעם חבר א טויטען

(א) אין דארף זאפאלע נעבען לאדז איז ביי איינעם פון די פויערים פארגעקומען א „זאבאווע״. איינער פון די „אומגערוימטע״ געסט אלעקסאנדער קאס וואס האט שוין געהאט א פאר גלעזלעך אין קאפעל, האט אויסגעשאסען פון א רעוואלווער און אוועקגעלעגט א טויטען זיין חבר ווילטשאק.

דעם שיסער האט מען א געשמידטען אין קייטען איינגעזעצט אין תפיסה.

גוט מארגען!

אויפ'ן לאדזער פראנט איז נישטא קיין נייעס..

וואס הערט מען אין לאדז?

אין לאדז א ז נישטא קיין נייעס — אלץ ווי געוועזן: דער זעלבער דלות, די זעלבע ארבייטסלאזיגקייט, די זעלבע קבצנים, די זעלבע דליתים, דער זעלבער קאמף פאר פרעזעס-בענקלעך. פונקט ווי פערגאנגענע וואך, „רעדט״ מען אויך היינטיגע וואך — וועגען אומזיסטע קוכען. פונקט ווי די פערגאנגענע וואך, „רעדט״ מען אויך די היינטיגע וואך, וועגען ווארים-שטובען און קוילען פאר ארימע. דאס אייגענע וועט מען „רעדען״ די קומענדיגע וואך — א חוץ, וואס ס'איז נישטא קיין בויט אין אויפ'ן לאדזער פראנט נישטא קיין נייעס.

ס'האט שוין אפילו יא געהאלטען ביי „עפעס״ ס'האט שוין געהאלטען ביי „עפעס נייעס״. לאדז האט נישט געוואלט זיין קיין „יוצא מן הכלל״. לאדז האט נישט געוואלט זיין „אונטערשטעליג״ פון ווילנע און ווארשא, לעמבערג, קראקא און לאמזע. ס'האט זיך אויך שוין געוואלט מאכען „היימלעך״. די „מלאדזשעזש״ האט זיך געוואלט אביסעל „זאבאווען״. ס'האט זיך זיי געוואלט מאכען א שטיקעל „שפאציר״ איבער די יודישע פלייצעס. אט, אט, האבען די „בראטניאקעס״ געוואלט מאכען א „וויפשעטשקע״ צו די יודישע שויפענסטער, האט מען זיי די „זאבאווע״ נישט געלאזט פערגינען — שלעכטע מענשען!..

אין לאדז איז נישטא קיין נייעס. א חוץ, וואס עס פעהלט ברויט, איז אויפ'ן לאדזער פראנט נישטא קיין נייעס..

אב—נאק.

פאלשע 5-ער און 2-ער זלאטעס

(א) לעצטענס האבען זיך בעוויזען אין פערקעהר, ובפרט אויף די מערק, פאלשע גוט-בעזילבערטע 5 און 2 זלאטעדיגע.

די פערזאנען, ביי וועלכע מען האט אפגענומען אזעלכע פאלסיפיקאטען, האבען זיי בעקומען מחמת נישט פארזיכטיגקייט.

א שמשערקע אויף אן'אנצוג...

(א) דער גרודזאנדזער איינוואוינער פאן טאדעאוש פעך (כשמו, כן הוא) איז געקומען קיין לאדז איינהאנדלען מציאות, האט איהם אויף זגערזשער גאס עפ״ס א פרוי פערקויפט פאר 50 זל. 3 מעטער גוטען שטאף.

אז ער האט אבער שפעטער דאס פעקעל אויפגעוויקעלט, האט ער דערזעהן, אנשטאט דעם גוטען שטאף — די גוטע בראך... ס'איז אין איהם געלעגען איינגעוויקעלט א געוועהנליכע שמאטע פאר א 4—5 גילדען.

זגערזשער „יודישע גזלנים״

זענען זיך „נוקם״ אין אן'ענדעקישען סטודענט

ענדעקישער סטודענט פיהרט א ליבע מיט א יודיש מיידעל און חברה ריסען זיי איין מיט סאדזע

א קעגען דעם, וואס מ'זאגט, אז ס'זענען נישטא קיין יודישע רוצחים. אט טיילט מען אונז מיט, ווי אזוי זגערזשער יודישע „רוצחים״ האבען זיך „נוקם״ געווען אין אן'ענדעקישען סטודענט:

אין זגערזש ווייסט מען פון אן'ענדעקישען סטודענט, וואס איז פערליבט אין א זגערזשער יודיש-מעדעל. די ליבע ברענט ווי א פייער. קומט ער אויף וואקאציע, איז באך אידער ער געהט אהיים, מאכט ער א וויזיט ביי דער יודישער געליבטע.

אבער וועמען ארט עס? זגערזשער יונגען האבען זיך זייערע קלאפאטען, טא וועמען ארט עס, אז א יודיש-מעדעל געהט ארום מיט א שייגעץ!..

די ליבע פון דעם יודישען מעדעל מיט דעם שייגעץ, וואלט אויך איצט קיינעם נישט פאראינטערעסירט, ווען נישט די מעשה, וואס איז זיך דארט פערלאפען:

פערגאנגענעם דאנערשטאג, איז דער חברה-מאן מיט'ן „סאמעטענעם היטעלע״ געקומען אהיים קיין זגערזש, היות ווי דער ווארשאווער אוניווערזיטעט האט זיך צוליב די עקסצעסען געשלאסען, איז דער בחור אהיימגעקומען א קוק-טאן, וואס פערמאכט זיין יודיש מעדעל, אהן וועלכער ער קאן נישט לעבען.

געקומען קיין זגערזש, האט ער, ווי תמיד, געמאכט א שפאציר מיט דעם מיידעל. ער האט זי געהאלטען פעסט צוגעקלאמערט צו זיך, די אויגען האבען איהם געבורענט פון פרייד. ער האט זי געצערטעלט אזוי, „פערליל האבען זיך איהם געשיש פ'ן מויל. ער האט גאר פערגעסען, אז מיט עטליכע שעה צוריק, האט ער געשריגען: „פרעטש ז'זשידאמי״! און דא, אין זגערזש, איז איהם זיין ענדעקיש האַרץ פערדריפט געווארען...

האבען מיר דאך אבער „יודישע גזלנים״, ווי ס'ביטעל יונגוואנג האבען דערזעהען דעם „סוהר״ מיט'ן „סאמעטענעם היטעלע״ שפאצירען מיט זיין יודישע געליבטע, האבען זיי בעשלאסען זיך „נוקם״ צו זיין אין דעם ענדעק, וואס האט די חוצפה ליב צו האבען א יודיש מעדעל, און זיי האבען זיך שאקע אהן איהם „נוקם״ געווען.

די „נקמה״ איז געווען א „שרעקליכע״:

אין אן'אונטערגעסעל, ווען דאס „פארעל״ האט „געשוועבט אין די הימלען״, האט זיך אונטערגעגבעט א לץ, און מיט א הינטעל, וואס איז געווען איינגעטינקט אין סאדזע, בירדע איינגעשמירט די פנים'ער.

אט ווי אזוי זגערזשער „יודישע גזלנים״ האבען זיך נוקם געווען אין אן'ענדעקישען סטודענט...

די שטאט-פארשטעהער האבען פראטעסטירט

איינדרוקען פון דער לעצטער שטאטראט-זיצונג

„נאשא האנבא״.

די גאלעריע איז געווען געדיכט בעזעצט מיט ארבייטער, נישט צוליב דעם וואס די ארבייטער זענען געקומען הערען די דיסקוסיע וועגען די אנטיסעמיטישע עקסצעסען, נאר ווייל אויף דער זיצונג האט דער פרעזידענט זשעמיענצקי געדארפט געבען אן'ענטפער די ארבייטסלאזע, וועלכע האבען א גאנצע וואך דעמאנסטרירט.

און ס'איז גראד גוט געשעהן וואס אויף דער דאזיגער זיצונג האט מען גערעדט וועגען די נידערטרעכטיגע אנפאלען אויף יודען, די ארבייטער האבען זיך מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט צוגעהערט צו דעם אלעם וואס האבען גערעדט די יודישע ראטמענער, זיי האבען גערעדט מיט וועהטאג און פערביטערונג מיט גאל און אויפרעגונג. די ווערטער וועגען געגאנגען פון הארץ און זענען געגאנגען צו הארץ. ס'איז געווארען א זעלטענע אונמיטעלבארקייט צווישען די, וועלכע האבען גערעדט און די וועלכע האבען געהערט. שונאים האבען נישט געזאגט ערנסט זיך אקעגענצושטעלען, פריינד האבען אונז פערשטאנען, און די פוילישע ארבייטער, וועלכע האבען זייערע אייגענע צרות, ארבייטסלאזע, וועלכע האבען נישט פארוואס דעם טאג איבערצולעבען, האבען געהערט די עולה וואס איז אונז געטון געווארען, זיי האבען אונז פערשטאנען און זיך אביסעל פערשעהמט פאר דער פוילישער אינטעליגענץ און וועגן ראטמ. וואיעוואודזקי האט געפלאפעלט און גערעדט מיט דער צונג, וועלענדיג ארייננברענגען טאקע די גאלעריע ארבייטער אין א ספק, ווער ס'איז שולדיג אין אנהויבען די עקסצעסען, האט זיך געהערט איין און איינציגער אויסגעשריי פון דער גאלעריע

— „נאשא האנבא״ (אונזער שאנד!).

ער פלאפעלט...

ראטמאן וואיעוואודזקי איז א לינקער נ. פ. ראוויעץ, איצט א מיטגליד פון דער סאנאציע, זיינע קאלעגען זיצען אין רעגירונגס-קלוב אין סיים, ער אליין איז א מיטגליד פון דער סאנאציע, ער איז קלוג, דורכגעטריבען, ער איז פאליטיש רייף, אבער קיינמאל נישט געווען אויפריכטיג. בעת ער איז געווען וויצע-פרעזידענט פון דער שטאט איז ער געווען גענוג בויגיג, ווען ער האט געדארפט די יודישע ראטמענער אויף אדורכצופירען עפּיס פאר זיין פארטיי, האט ער די יודען צוגעווארפען א ביינדעל, האט ער זיי אבער געקענט א שטאך געבען, האט ער שוין געגעבען א שטארקען, ער איז א הונדערט-פראצענטיגער אנטיסעמיט. דאס איז זיין פארטרעט.

איצט ווען די יודישע ראטמענער האבען פערלאנגט, אז די פארשטעהער פון לאדז זאלען פראטעסטירען געגען די כוליגאנישע עקסצעסען, האט ער זיך געפיהלט זעהר נישט בעקוועם, ער וואלט גערן געוואלט, אז מען זאל אינגאנצען וועגען דעם ענין נישט רעדען, זיינע קאלעגען אין סיים האבען וועגען דעם ענין אנגענומען א דעצידירענדע שטעלונג, ער וואלט זיך גערן נישט געוואלט סאלידארידירען דערמיט, וואס-זשע זאל ער טון? האט ער געפלאפלעט... ער וויל בכלל נישט קיין עקסצעסען, דאס איז נישט נויטיג, אבער מיר ווייסען נאך נישט ווער ס'האט אנגעהויבען די עקסצעסען און דעריבער דארף מען נאך נישט פראטעסטירען, און פון ראטמאן וואיעוואודזקיס רעדע האט מען געקענט ארויסדרינגען, אז ס'איז פערהאן א מעגליכקייט, אז מען זאל באך דארפען פראטעסטירען געגען דער יודישער אקאדעמישער יוגענד, ווייל, וואיעוואודזקי זאגט, מ'ווייסט נאך נישט ווער ס'האט אנגעהויבען...

ווער האט ווירקליך אנגעהויבען?

דער שטאט-פרעזידענט זשעמיענצקי האט גענומען א ווארט אין דער דיסקוסיע, א שטארק ווארט, א וואגיג, א הארבע לעקציע האט ער געגעבען די, וועלכע פערפלעקען דעם נאמען פון דער פוילישער דעמאקראטישער אינטעליגענץ.

ווען דער שטאט-פרעזידענט זאל נישט רעדען, איז ער שטענדיג איבערצייגט דערין וואס ער רעדט, ער ווארפט נישט סתם קיין ווערטער אין דער וועלט אריין, ער איז נישט קיין דעמאגאג, פערקעהרט אין זיין רעדען פיהלט זיך א געוויסע נאאיווקייט, ער גלויבט יעדען, אפילו זיינע געגנער און דעריבער קען אין זיין האנדלונג אריינפאלען פעהלערען.

דעריבער אבער צווינגט ער זיינע צוהערער, אז מ'זאל איהם גלויבען, ווען ער אפערירט מיט פאקטען אדער ציפערען איבערצייגען זיך אפילו זיינע פערביסענסטע געגנער, אז דא רעדט די עהרליכקייט אליין, רעדט ער וועגען אן'אנגעווייטאגטע פראגע, פיהלט מען, אז ער וועהטאגט דאס אליין איבער, רעדט ער וועגען א פראגע, וועלכע קען דענערווירען דענערווירט ער זיך אליין, ער איז אויפריכטיג ביז גאר און דערפאר שאפט ער בעת זיין רעדען דעם קאנטאקט מיט זיינע צוהערער.

און ווען פרעזידענט זשעמיענצקי האט גערעדט וועגען די אנטיסעמיטישע עקסצעסען, איז ער געווען בלייך און האט אינגאנצען געציטערט, ער האט מיטגעלעבט דעם גאנצען וועהטאג פון די, מיט וועלכע ער האט מיטגעפיהלט, ווען ער האט געזאגט, אז מ'דארף אפווישען דעם שאנד-פלעק פון פוילישען פאלק, איז ער אליין געווען רויט פאר חרפה, ווייל ער פיהלט זיך אלס געטרייער זוהן פון פוילישען פאלק, און פון דעם מענשען איז געפאלען דער ריכטיגער ענטפער דעם ראטמאן וואיעוואודזקי ווער ס'האט אנגעהויבען.

ס'האט אנגעהויבען האט דער פרעזידענט געזאגט, אדאלף נאוואטשינסקי, וועלכער האט א לאנגע צייט טאג-איין טאג-אויס דורך זיין צייטונג עלעקטריזירט די „נאציאנאלע יוגענד״, איינגעשפריצט זיי גיפט און אפילו דייטליך אנגעוויזען וואס זיי האבען צו טון.

דאס איז געווען דער ריכטיגער ענטפער אויף דער פראגע ווער ס'האט אנגעהויבען.

דער ענדעק האט אויך עפעס צו זאגען

אין אונזער שטאט-ראט געפינען זיך אויך ענדעקעס און זייער פארשטעהער איז דער אינזשיניער פאפיעלאווסקי, ער איז א בעוואוסטזיניגער מיטגליד פון זיין פארטיי און ער ווייסט, אז מען מוז זיין אן אנטיסעמיט, הגם זיין אנטיסעמיטיזם קומט ארויס שטענדיג, ווען ער קומט צום פארשיין, אביסעל בלאס. דאס איז דערפאר, ווייל בטבע איז ער א רוהיגער מענש און וואלט נישט געוואלט ס'זאלען זיין אוואנטורעס, קומט איהם אויס שווער צו פערטיידיגען די אנטיסעמיטישע פאציצעס אדער זיי קומען אויס היסטעריש-נאריש אדער אינגאנצען בלאס.

האט מען אין שטאט-ראט גערעדט וועגען די סטודענטען-עקסצעסען, האט ער דאך אלס דער אמתער „בעל-שמחה״ געמוזט בעהמען א ווארט.

איז ער געזעסען אויף זיין ארט און איבערגעריסען דעם ראטמאן שאפירא, ווען דער לעצטער האט גערעדט וועגען דער אויטאנאמיע פון די הויך-שולען, איז עס געווען היסטעריש-נאריש, איז ער ווידער ארויף אויף דער טריבונע איז זיין פערטיידיגען דעם אנטיסעמיטיזם געווען בלאס

אבער איין כאראקטעריסטישער שטריך איז געווען אין דער רעדע, ער האט געזאגט:

— איך בין א געגנער פון יעדער בעגרענצונג אין די הויך-שולען, איך ווייס מיט וואס דאס שמעקט, מיך אליין האט מען אין רוסלאנד נישט געוואלט אריינעהמען אין פאליטעכניקום, ווייל איך בין א פאלאק, אין דייטשלאנד האט מען מיך נישט געוואלט אריינעהמען, ווייל איך בין א פאלאק...

— טא פארוואס שלאגט מען די יודישע סטודענטען? האט מען איהם געפרעגט

— ווייל זיי געבען נישט קיין מתים.

— און אין פאליטעכניקום, דארף מען אויך מתים? האט דער פרעזידענט איבערגעריסען

אויף דעם האט דער רעדנער שוין נישט געענטפערט.

י. דאנסין.

אפּגעדעקט פאר דירה־געלד מיט א געפעלשטע נאכנאמע־קוויט

ביי דער פאַמיליע קאָזלאָווסקי, פּאָלודניאָווא 31, האָט געוואוינט זייט אַ לענגערע צייט אַלס סובלאָקאַטאָר אַ געוויסער בערל לעסלאָו. אַזוי ווי ה' לעסלאָו האָט די לעצטע צייט נישט געצאָהלט קיין דירה־געלד, האָט די פאַמיליע קאָזלאָווסקי איהם ענטזאָגט אַלס סובלאָקאַטאָר. שולדיג זייענדיג איבער 200 זל. דירה־געלד האָט לעסלאָו אָפּגעדעקט מיט אַ נאכנאמע־קוויט פון א פעקעל סחורה וואָס ער האָט מכלומרשט געשיקט קיין קאליש. ה' קאָזלאָווסקי זעהענדיג, אַז עס קומט נישט קיין געלד פאַר די סחורה האָט אריינגעטראָגן א רעקלאַמאַציע אַז מען זאָל די סחורה צוריקשיקען. דאָס פעקעל איז נאַטירליך באַלד צוריקגעקומען ווי ערשטוינט זענען זיי געוואָרען עפענענדיג דאָס פעקעל אין דער אַנוועזענהייט פון עקספּעדיטאָר, האָט זיך דאָרט געפונען 12 אַלטע קאָפּעלושען פאַר 12 זל. קאָזלאָווסקי גיט אונז איבער, אַז דער ענין ווערט איבערגעגעבען צ'ם פּראָקוראָר.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

די למודים אויף די העברעאישע אָוונד־קורסען ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע האָבען זיך שוין אָנגעהויבען, עס זענען געעפענט געוואָרען גרופּען פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע. די פרעקווענץ אויף די קורסען איז אַ שטאַרקע. איינשרייבונגען אין אַלע גרופּען ווערען ווייטער אָנגענומען.

* * *

דער טערמין פון דער מיטגלידער־רעגיסטראַציע וואָס ווערט אדורכגעפיהרט אין גאַנץ פּוילען דורך דעם צ.ק. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, איז פערלענגערט געוואָרען ביז צום 20־טען ה. ח. דער לאָדזשער ציוניסטישער קאָמיטעט האָט אויף דעם אויפמערקזאַם געמאַכט די אָרטיגע אַלגעמיין ציוניסטישע גרופּען און זיי אויפגעפאָדערט ווייטער צו פיהרען די אקציע אין משך פון די פּאָר טעג וואָס זענען נאָך פערבליבען און אָפּנעהמען די קאַרטען פאַר די שוין רעגיסטרירטע מיטגלידער.

ד"ר ארטור האנטקע אין לאדז

ווי מיר הערען, קומט קירצליך קיין לאָדז דער מיטגליד פון ציוניסטישען אקציאָנס־קאָמיטעט און דירעקטאָר פון קרן־היסוד אין ירושלים, ד"ר ארטור האַנטקע, וועלכער ווײלט איצט אין בערלין.

דער חשוב'ער גאַסט וועט זיך דאָ בעטייליגען אין דער פייערליכער אַקאַדעמיע, וואָס וועט איינגעאָרדענט ווערען אין פילהאַרמאָניע־זאַל אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ערעפענונג פון דער היי־יעהריגער אקציע לטובת דעם „קרן־היסוד". —

ערעפנונג פון ארץ־ישראל־באזאר אין נייעם לאקאל

אין אַנוועזענהייט פון ציוניסטישען קאָמיטעט איינגעלאַדענע געסט קאָנסומענטען פון „תוצרת־הארץ" איז פארגעקומען די ערעפענונג פון ארץ־ישראל „באַזאַר" אין נייעם לאָקאַל, די ליטונג פון „תוצרת־הארץ" אין לאָדז האָט נישט געקאַרגט קיין מיה, אַז די איינאָרדנונג זאָל זיין ווי געהעריג, ס'איז באמת אַ פערגעניגען אריינצוקומען אין לאָקאַל, איינגעאָרדענט לויט'ן מזרח־סטיל זעהר געשמאַקספול דעקאָרירט, די „בצלאל"־בילדער אין בכלל די „בצלאל" אויסאַרבייטונגען מאַכען אַ זעהר גוטען איינדרוק פון די קאָלאָניאַל אַרטיקלען איז פאַראַן פערשידענע קוואַליטעטען פון בינען־האָניג, ספּעציעלע האָניג פון אַ קאַליפּטוס פאַר הייזעריגע און ברוסט־ליידענדע, באָקס האָניג פאַר עצירות ליידענדע, מאַנדלען, ראָזינקעס, כאַלווע, ציטרינען, פּאָמעראַנצען, א.ז.וו די וויכטיגקייט פון „תוצרת־הארץ" דאָס פערשפּרייטען ארץ־ישראל'דיגע פּראָדוקטען פאַר'ן ארץ־ישראל אויפבוי, אינטערעסירט נישט קיין ספק, די לאָדזשער יודישע בעפעלקערונג וועט געוויס קויפען די ארץ־ישראל'דיגע פּראָדוקטען און אַזוי אַנאָך פערבינדען און העלפען די ברידער אין ארץ־ישראל זיך עקאָנאָמיש צו ענטוויקלען.

פון שוסטער־צעך

עהערנעכטען איז אין אייגענעם לאָקאַל. זאַכאָדניאַ 66. פאָרגעקומען אַ אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון שוסטער־צעך אונטער'ן פאָרזיץ פון ה' געלבאַרט. די פערזאַמלונג האָט אָנגענומען פאָלגענדע בעשלוסען:

1) מיט אַלע מעגליכע קרעפטען בעקעמפען די נישט עהרליכע קאָנקורענץ; 2) אינטערווענירען אין מאַגיסטראַט און וואָיעוואָדזטווע וועגען די רעפּעראַטור־ווערקשטאַטען פון אייניגע פירמעס, וואָס זענען נישט קיין שוסטערס און נעהמען אָן שוסטער־אַרבייט און 3) אַזוי ווי ס'איז דורך דעם פינאַנץ־מיניסטעריום בעשטימט געוואָרען, אַז אַלע האַנדווערקער. וואָס אַרבייטען אַליין מוזען פון 1. יאַנואַר 1932 אויסקויפען פּאַטענטען. האָט די פערזאַמלונג נאָך אַ לענגערע דיסקוסיע בעשלאָסען, אַז די פערוואַלטונג זאָל אינטערווענירען אין דער פינאַנץ־קאַמער, אַז די שוסטערס, וואָס אַרבייטען אַליין, זאָלען פריי זיין פון אויסקויפען פּאַטענטען.

אין דער פערוואַלטונג זענען געוועהלט: סיוואַצקי, לעסקי, בימקע, באַק, פאַרבשטיין, קאַקאַשקאַ, שטיין, העלער, וואַגאַ, אסיאַק, רונדבערג, באַמאַן.

נעכטיגע גענעראל־פער־זאמלונג פון „לינת הצדק"

נעכטען איז אונטערן פאָרזיץ פון ה' יעזשי וואָלף אין לאָקאַל פון „הכח" (פּיעטריק. 83) פאָרגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאַמלונג פון „לינת הצדק". ס'איז געוועהלט געוואָרען אַ נייע פערוואַלטונג און ס'זענען אָנגענומען געוואָרען וויכטיגע פאָרשלאָגען. (אויספיהרליך מאָרגען).

אפּגעשניטען ביידע פיס

אַ לאָדזער סוחר ארויסגעפאלן פון צוג

דער לאָדזער סוחר זיגמונט מיכאַלאָוויטש פון לענטשיצקא 56 איז פאָהרענדיג קיין לאָדז נעבען פּיעטריקאָוו ארויסגעפאַלען פון צוג, ער איז אַרונטערגעפאַלען אונטער די רעדער און ביידע פיס זענען ביי איהם אָפּגעשניטען געוואָרען.

מיכאַלאָוויטש האָט זיך אָנגעלעהנט אין טירעל פון וואַגאָן. די טיר האָט זיך געעפענט און מיכאַלאָוויטש איז ארויסגעפאַלען.

אויטא ארגיעס

(א) אויף זגערזשער 21 איז דער 27־יעהריגער ברוך גליקסמאַן, פון דרעווגאָווסקאַ 11 איבערגעפאָהרען געוואָרען פון אַן אויטאָ. דעם פערוואונדעטען האָט געגעבען הילף די פּאָגאָטאָוויע.

גנבות

(א.) ביי מרדכי מאַנדעלבוים (11־טען ליסטאָפּאַד 90), וועלכער האָט עקספּעדירט א פּאַרטיע סחורה קיין פּויזען, האָט מען אויף ציגעל־גאַס 8, נעבען דעם עקספּעדיציע־סקלאַד ארויסגעגנב'עט פון וואַגאָן אַ פעקעל סוועטערס פאַר 700 זלאָטעס.

* * *

פון בוידעם אויף פּילסודסקיעגאָ 74 האָט מען אראָפּגעגנב'עט פאַר 600 זל. וועש, וואָס האָט געהערט צו אַדעלאַ לעווין.

* * *

(א) פון מאַקס בראָמבערג'ס וואוינונג (שיענקיעוויטשאַ 67) האָבען גנבים ארויסגעגנב'עט פערשידענע ווערט־זאַכען פאַר טויזענד זל.

* * *

ביי יעקב שרעגער (פּילסודסקיעגאָ 69) האָבען גנבים צוגענומען מלבושים און געלד — צוזאַמען פאַר 900 זל.

* * *

פון ווינדקאָווסקי'ס וואוינונג (אל. קאָשטשושקי 11) האָבען גנבים צוגענומען אַ פעלץ און מלבושים פאַר 3 טויזענד זל.

ערקלערונג

אויף דער אַלג. פערזאַמלונג פון דער ציוני. אָרג. אין לאָדז איז דורך אונזער פאָרשטעהער ארויסגערוקט געוואָרען די ברייטקייט מיטצואַרבייטען אין נייעם ועד העירוני. צו דעם צוועק האָבען מיר פאָרגעלעגט צו וועהלען א קאָמיסיע פון פאָרשטעהער פון אַלע גרופּירונגען, כדי צונויפצושטעלען די ליסטע פון נייעם ועד העירוני, וועלכער זאָל זיין אַרבייטספעהיג און זאָל באמת רעפּרעזענטירען דעם גאַנצען אַלגעמיינעם ציוניזם אין אונזער שטאָט.

ליידער איז אונזער פאָרשלאָג אָבגעוואָרפען געוואָרען דורך דער צופעליגער מעהרהייט. צוליב דעם האָבען מיר נישט אנטייל גענומען אין די וואַהלען און נאָך אַ געמיינזאַמער ערקלערונג פון מ. גייזלער אין נאָמען פון די רעוויזיאָניסטען און „על המשמר" האָבען מיר פערלאָזט די פערזאַמלונג.

גלייכצייטיג האָבען מיר צוריקגעצויגען אונזער ה' א. בראַווערמאַן פון דעם ניי־געוועהלטען ועד העירוני.

עס איז דעריבער פערשטענדליך, אַז דער ועד העירוני רעפּרעזענטירט נישט דאָס גאַנצע אַלגעמיין־ציוניסטישע לאָדז.

ראַדיקאַל ציוני. גרופּע
„על המשמר", אין לאָדז

בריף אין רעדאקציע

זעהר געעהרטער ה' רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אַרטיקעל אין „נ. פאָלקסבלאַט" פון 10. ד. ח. „קוך פאַר אַרבייטסלאָזע אינטעליגענץ" בעטען מיר אייך העפליך אָפּצודרוקען אין אייער זעהר געשעצטער צייטונג פאָלגענדעס:

אַזוי ווי טאָג־טעגליך מעלדען זיך צו אונז מענשען פון דער אינטעליגענץ מיט אַ ביטע פון אונטערשטיצען זיי מיט מיטאָגען, נאָר ליידער קענען מיר זייערע ביטעס נישט ענטקעגענקומען און דאָס צוליב פאָלגענדע טעמים:

אזוי ווי דער פעראיין „נותן לחם" גיט ביים היינטיגען טאָג ארויס איבער 200 מיטאָגען טעגליך פאַר אַרבייטסלאָזע און פרנסה'לאָזע יודען, זענען מיר נישט ביכולת, צוליב מאַנגעל אין פּלאַץ און געהעריגע איינריכטונגען, צו פערברייטערען די טעטיגקייט, דאַגעגען צוליב דעם שרעקליכען קריזיס אין דער יודישער גאַס ביי די אינטעליגענטע קרייזען „עני חשוב", זענען מיר דאָך בערייט צו עפענען אַ אָפּטיילונג אין דער שטאָט, ספּעציעל פאַר א אינטעליגענטען קוך. צו דעם צוועק פיהרט דער פּרעזעס פון „נותן־לחם" אונטערהאַנדלונגען, אַ דאַנק וועלכע עס איז איהם ביז יעצט נעלונגען צו בעקומען אַ לאָקאַל מיט טיילווייזע איינריכטונגען, אין צענטער פון דער שטאָט, אין וועלכען עס וואָלט געקענט ווערען איינגעאָרדענט אַ ערשטקלאַסיגע קוך פאַר אינטעליגענטען. מיר ווענדען זיך דעריבער צו דער גאַנצער עפענטליכער מיינונג און הויפּטזעכליך צו דער יודישער קהלה אין לאָדז, אַז זי זאָל נישט אין דער צייט, ווען מענשען הונגערן זיך פערשנעלערען מיט איינאָרדנונג פון אַ „גרעסערער אקציע". דאַגעגען זאָל זי אונז ענטגעגענקומען מיט פערזיכערען דאָס מינימאַלסטע ד. ה. נישט מעהר ווי אויסגאַבען פאַר דעם פערזאָנאַל מיט דירה־געלד, מיר האָפען, אַז אונזער אַפּעל וועט נישט בלייבען אַ קול קורא במדבר, אויב יאָ וועט די קהלה וועט זיך אָנרופען אויף אונזער אַפּעל, קען די קוך אין לויף פון 14 טעג געעפענט ווערען. מיר מאַכען אויפמערקזאַם, אַז די, וועלכע זענען נישט מדקדק אויף כשרות, די בעקומען ערגיץ וואו אַפּציעסען אַ מיטאָג, טרויעריג איז נאָר דעם אינטעליגענט. וואָס וויל עסען אַ כשר מיטאָג, וועלכער ווענדט זיך צו אונז און מיר מוזען איהם ליידער ענטזאָגען צוליב די אויבענדערמאָנטע אורזאַכען.

צוליב דעם, האָפען מיר, אַז די יודישע קהלה וועט זיך וואַרים אָפּרופען אויף אונזער אַפּעל, און נישט דערלאָזען דערצו, אַז מיר זאָלען זיין געצווינגען אָפּצוזאָגען די הונגעריגע אינטעליגענטען, וועלכע ווילען עסען אַ כשר מיטאָג.

מיט גרויס דרך־ארץ

די פערוואלטונג פון „נותן־לחם"
אין לאָדז, סאָלנא 14.

ר. איזראעל.

זפּערעלע

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

(21

— אפשר וועט איהר אונז דאָך עפּעס זאָגען וועגען האַנקאַ ראַווסקאַ, כדי מיר זאָלען נישט דאַרפען פערציהען דעם פערהער, האָט דעם קאָמיסאַר געזאָגט.

בערנאַרד קאַלינסקי איז שוין געוואָרען אויפגערעגט און כמעט ווי אויסגעשריגען:

— איך האָב דאָך שוין איינמאָל געזאָגט, אַז איך האָב נאָך דעם דאָזיגען נאָמען אין מיין לעבען נישט געהערט.

— אויב איהר זאָגט דאָס מיט אַזאַ זיכערקייט, טאָ אפשר וועט איהר זיך דערמאָנען וואָס פאַראַ פּאַרפּאַל איז געשעהען מיט דריי טעג צוריק אויפ'ן גרינעם מאַרק.

קאַלינסקי איז איבערראַשט געוואָרען, איצט האָט ער זיך דערמאָהנט וועגען דעם פּאַרפּאַל מיט דעם אונבעקאַנטען מיידעל, וועלכעס ער האָט בעגעגנט ביים ד"ר גאָלד, ער האָט זיך דערמאָנט וועגען דעם אונגעהויערען איינדרוק וואָס אויף איהם האָט געמאַכט אַ צווייטער פּאַציענט פון ד"ר גאָלד, ער האָט זיך דערמאָהנט וועגען דעם, ווי אַזוי ס'האָט איהם אָפּגעשטעלט אַן אונבעקאַנט מיידעל, איהם איבערגעגעבען עפּעס אַ פּעקעלע און ווייטער געלאָפען, ער האָט זיך דערמאָהנט ווי אַזוי דאָס מיידעל איז געפאַלען טויט אויפ'ן גאַס און די ראָל וואָס דערביי האָט געשפּילט דער הויכער, שטאַרקער מאַן מיט די שלאַנגען־אויגען.

— איך דערמאָהן מיך, האָט קאַלינסקי געזאָגט, דאָרט איז אַ יונג מיידעל געפאַלען און פּלוצלונג געשטאָרבען פון אַ געהירען־שלאַק.

— פון וואַנען ווייסט איהר, אַז זי איז געשטאָרבען פון אַ געהירען־שלאַק?

— איך האָב געהערט ווי דאָס האָט קאָנסטאַטירט דער דאָקטאָר פון פּאָגאָטאָוויע.

— זינט איהר הייסט עס געוועזען דערביי, האָט דער קאָמיסאַר כמעט ווי מיט פרייד אויסגעשריגען,

— יאָ, איך בין געווען דערביי

— און איהר ווייסט נישט ווי דאָס מיידעל האָט געהייסען?

— ניין, איך ווייס נישט.

— האָט איהר מיט דעם מיידעל פריהער גערעדט.

— יאָ, בלויז עטליכע ווערטער, — איך וואָלט געוואָלט וויסען, הער קאָמיסאַר וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך.

— גאַנץ פּשוט, דאָס מיידעל הייסט האַנקאַ ראַווסקאַ און איז נישט געשטאָרבען פון אַ האַרץ־שלאַג נאָר איז ערמאָרדעט געוואָרען.

— דאָס דאָזיגע מיידעל איז ערמאָרדעט געוואָרען, אמת, איך האָב געוואוסט, אַז די געשיכטע איז נישט גלאַטיג.

— וואָס ווילט איהר דערמיט זאָגען.

— איך האָב געהאַט אַ פערדאַכט, אַז דאָ איז עפּעס פאָרגעקומען.

— און איהר האָט דאָס געהאַלטען אין בויך, האָט דער קאָמיסאַר אָנגעהויבען דעם פערהער מיט אַ גאַנץ אַנדער טאָן

— יאָ, כ'האָב דאָס געהאַלטען אין בויך, ווייל איך האָב אפילו נישט געהאַט ווען דאָס ארויסצוגעבען פון בויך, דעם זעלבען טאָג בין איך אַרעסטירט געוואָרען.

— און דאָס האָט איהר אָפּגעהאַלטען פון דערצעהלען וועגען פערדאַכט אין מאָרד?

בערנאַרד האָט נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערען, ער האָט ערשט איצט געזעהן ווי וויכטיג ס'איז דער ענין, מיט וועלכען ער האָט זיך וועניג איבערעסירט

— איך בין זיך מודה, אַז איך בין בעגאַנגען אַ פעהלער האָט קאַלינסקי געזאָגט:

— און איצט דערצעהלט מיר ביי וואָס פאַראַ אומשטענדען האָט איהר גערעדט מיט דעם ערמאָרדעטען מיידעל, וועלכע איהר האָט כלומרשט נישט געקענט

— איהר טוט מיר אַן עולה הער קאָמיסאַר, אויב איהר רעדט מיט מיר אין אַזאַ טאָן.

קאַלינסקי האָט דערצעהלט ווי אַזוי ער האָט געטראָפען דאָס מיידעל, די געשיכטע מיט דעם קליינעם פּעקעלע און דעם אַדרעס וואָס זי האָט איהם איבערגעגעבען

— וואו געפינט זיך דאָס פּעקעלע איצט?

— וואו, איך האָב דאָס בעת מיין אַרעסט איבערגעגעבען מיינס אַ פריינד

— קען מען וויסען ווער?

— מיין פריינד לעאָן דרייהאַרן.

דער קאָמיסאַר האָט געמאַכט אַ פּאָר גרויסע אויגען און איבערגעפרעגט:

— ווער, האָט איהר דאָס איבערגעגעבען?

— מיין פריינד לעאָן דרייהאַרן, איך האָב איהם דאָס איבערגעגעבען צוזאַמען מיט דעם צעטעלע אויף וועלכען ס'איז געווען אָנגעשריבען דער אַדרעס וואוהין אוועקצוטראָגען דאָס פּעקעלע

דער קאָמיסאַר האָט געביסען די ליפּען.

— עפּעס אַן אונגעהויערע אָפּערע האָט ער זיך געטראַכט. איינער לעגט אַרויף די שולד אויפ'ן אַנדערען, איך בין זיכער נוטע צו גלויבען קאַלינסקין, ווייל ער רעדט אויפריכטיג און מיט איבערצייגונג, זעהט אויס, אַז דרייהאַרן וויל דאָ פערפּלאָנטערען זיין פריינד קאַלינסקין.

— ליידער הער קאַלינסקי, האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט, קען איך אייך נישט בעפרייען, הגם אין דעם ענין פון ראַפאַל בראַנד זענען מיר איבערצייגט אין אייער אונשולד, איהר מוזט ביי אונז בלייבען ביז אַ קאָנפראָנטאַציע מיט דרייהאַרנען.

קאַלינסקין איז שוין אַלץ געווען גלייכגילטיג, ער האָט זיך געפיהלט איבעראַנצען אונשולדיג און אַזוי ווי ס'איז בכלל געווען זיין כאַראַקטער איז ער געוואָרען איבעראַנצען רוהיג.

— ביטע איך בין גרייט אויסצופיהרען געהאָרכזאַם אייער יעדען בעפעהל.

— ביטע איהר וועט בלייבען ביי אונז אין קאַנצעלאַריע, כדי איהר זאָלט נישט דאַרפען האָבען קיין איבעריגע אונאַנגענעהמליכקייטען.

קאפּיטעל זעקס

דער גרויסער פלאנטער

לעאָן איז געזעסען ביי פּערעלען אין שטוב. צוגעטוליעט איינער צום צווייטען האָבען זיי נישט גערעדט און ס'האָט אויסגעזעהן, ווי זיי וואָלטען געווען אַבלים, וועלכע זענען צוריקגעקעהרט פון דער לויה פון אַ זעהר נאָהענטען מענשען.

(פאָרטזעצונג קומט).

Dr. med. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אוונט.

זונטאג און יום-טובים פון 9—1 בייטאג.

Dr. med. W. Eychner

גינעקאלאג-אקושער

11 זגערזשער 11

טעלעפאן 134-72

נעמט אן פון 3—4 נאכמ.

און פון 7 — 9 אווענד.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה.

און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערוועז-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.

-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --

פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

– בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. –

וויזיט 3 זל.

Dr. med Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה., נעהמט אן פון 8—9.30 פריה פון 1—2 נאכמיטאג און פון 6 ביז 9 אווענד.

זונטאג פון 9 ביז 1 בייטאג.

פיעטריקאווער 10

טעל. 245-21.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

ENGLISH

פאראנפענגער און פארטגעשריטענע. קאנווערסאציע, ליטעראטור

צו צוגענגליכע פרייזען

ערטיילט א פעהיגער פעדאגאג. — אפערטעו אין אדמיניסטר. „Mir" פאר

דרייע 2 צימער

דרייע פערמיטען

פראנט-איינגאנג

קאנסטאנטינער 9

איינצעלהייטען אין פרוכטען געוועלב. 6786

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

רענטגען-אינסטיטוט

און סרצליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגערזשער 17, טעל. 116-33

ד"ר גאלדשטיין-פראק אויגען-קראנקה פון 1—2

ד"ר וויינבערג אינערו. הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7

ד"ר יוסימאו נערווען-קראנקה. פון 12—2

ד"ר סמיטער רענטגען פון 12—2 און 4—6

ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורט-הילף פון 1—11½

ד"ר האנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6

ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערן-קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7

ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5

ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2

נ. ראזען צאהן-ארצט פון 9—1

א. גראדזענשיק צאהן-ארצט פון 3—7

צאהן-טעראפיע, בעלייכטונגען, קאראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געווארן א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע

אלע מעגליכע אנאליזען.

אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

וויזיטען אין שטאט.

REZINOTRUST

וויכטיג פאר לאדז

און דער פראווינץ!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז אונזער לאגער אין לאדז,

פיעטריקאווער 40, לינקע אפיצינע, פארטער א. פ.

SKŁAD KOMISOWY

Przedsięb. Handlowe „REZYNA"

איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון זעמטליכע קאלאשען און באטען פון דער פירמע

„REZINOTRUST"

צו מעסיגע פרייזען מיט אכטונג

Przedsięb. Handl. „REZYNA"

Łódź, Piotrkowska 40

tel. 145 32.

קלאנג-קינא

MIMOZA

קילינסקיעגא 178

היינט און פאלגענדע טעג! רעוואלאציע פון סעזאן!

„ראמאן אין ריא גראנד"

אין די הויפט-ראלעו:

R. Edesson, W. Baxter, M. Duncan

אויסערן-פראגראם: „צוגאבע-FOX"

אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאג

אויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער 60 גר

קלאנג-היי-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

מעכטיגע עראטישע דראמע, וואס איז אדורכגעגאנגען גאנץ אייראפא מיט'ן גרעסטן טריומף א. נ.:

„איהר בחור'ל"

100 פראצ. קלאנג-רעדענדיגער פילם אין דער טשעכישער שפראך.

אין די הויפטראלען:

MAGDA SONJA און דער 8-יעהר. ג"ר **JAŚ FEHER** איהר זוהן, און **JAROSŁAW KOCJAN** בערימט. טשעכ. פידעל-שפילער

נעכסטער פראגראם: **RIO RITA**

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייער נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם בויך און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל געמאכטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסאר'ען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשן פראפעסאר

דאקטאר-בראכורטעכניק בעזונדערע ורבער דעם שוערסטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס לייזונגען מיט הייל-גארטלען און אפאראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאטפוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. מינסטליכע גלידער פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגען פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מארישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן סערטיפיקאטען פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה' דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) פאר בעפרייען מיך פון א זעהר געפעהרליכער ברוך-קראנקהייט, אויף וועלכער כ'האב געליטען א סך יאהרען. ס'האט מיר געדראהט א גרויסע געפאהר היינט אבער פיהל איך מיך פערזיכערט געגען דעם אומגליק. אלס צייכען פון דער דאזיגער טיפער דאנקבארקייט דריק איך אויס מיין עפענטליכען דאנק

(—) K. Drelich,

ul. Napiórkowskiego Nr. 88.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

ס'ווערט געזוכט א יונגעל. מיט פולער בעקעסטיגונג און קליינעם געהאלט צוצוטראגען צייטונגען אויף אנגעוויזענע שטעלען, צו מעלדען זיך ביים צייטונגס-פערשפרייטער גייערס ראיאן, רוג זשגאווסקא און שעראדזקא.

א יונגערמאן בעקאנט אין דער גארדינען-בראנזשע זוכט א פאסטען, צו ערפאהרען אין אדמ.

בויטיג א קוואליפיצירטער הענדשקע-ארבייטער (רין) אויף פאלודניאווא 21 ביי פרענקעל.

א קוואליפיצירטער אבערלאק-נייהער (רין) צו סוויטערס ווערט געזוכט, לענטשיצקי, קאנסטאנטינער גאס 3.

פערשידענעס

א בישט-מאדערנער שטובען-קרעדענץ (זעהר מאסיוו זעהר ביליג צו פערקויפען צו ערפאהרען באררוטאוויטשא 25 ביי פרוסאק קוו. אפ. 1 שט.

3 שליסלען פערלוירען, זונטאג פריה. אפצובריינגען געגען בעלוינונג שרודמיעסקא 32 צו בלאס ,וו. 7.

לאקאלען

א דירה פון 2 שטובען מיט א קוך מיט בעקוועמליכקייטען פון שוין צו פערדינגען אדער צום טוישען אויף א שטוב מיט א קוך. פערמיטלער געווינשען. צו ערפאהרען פאלודניאווא 11, וו. 34.

צו ופערמיטען א צימער און קוך, זוניגע זייט, באלקאן, ערשטער שטאק, וואלטשאנסקא גאס 144 וואוינונג 65.

3 קעלערס אויף קויהלען געאייגענט אויך אויף א פאבריקעל איז איבערצוגעבען, באוואמיעיסקא 21 אין פוטער-געוועלב אויפ'ן זעלבען הויף.

עס איז נויטיג

א קוואליפיצירטער שטיק-ארבייטער 1-טער סארט מענער-בעשטעלט ווי אויך א לערן-יונגעל. ווערט געזוכט ביי קוטשינסקי, זגערזשער 15, אויפ'ן הויף, 2-טער שטאק.

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען פון אוניווערזיטעט אין בערלין

Dr. med. STARKER

ווענערישע, הויט, האר און בלאז-קראנקהייטען

12 שרודמיעסקא 12

טעל. 126-87

נעהמט אן פון 9—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

Dr. Z. Rakowski

ספעציאליסט פאר אוירען-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען

11-טען ליסטאפאד 9

קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2 - 3

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. אייגער. ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאקאוו כירורגישע אבטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

יעדער איינציגער

האט זיך איבערצייגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6—8 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.

פאר'ן איינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך

די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען

אין טעקסט—40	.	60—	4	.
נאכ'ן טעקסט—12	.	18—	8	.

פאר פאמיליען-שטעלעס דער שטעקט 60 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg.

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 24.

Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman